

**I RAPORT DLA SEKRETARZA GENERALNEGO RADY EUROPY
Z REALIZACJI PRZEZ RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ POSTANOWIEŃ
*EUROPEJSKIEJ KARTY JĘZYKÓW REAGIONALNYCH
LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH***

Warszawa, 2010 r.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	5
CZĘŚĆ I: OGÓLNA	6
1. <i>Kwestia implementacji Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych do polskiego systemu prawnego</i>	6
2. <i>Języki terytorialne w Rzeczypospolitej Polskiej</i>	8
3. <i>Liczebność osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym</i>	12
4. <i>Języki nieterytorialne w Rzeczypospolitej Polskiej</i>	13
5. <i>Organizacje oraz inne jednostki wspierające ochronę i rozwój języków mniejszościowych oraz języka regionalnego</i>	16
6. <i>Informacje na temat konsultacji prowadzonych podczas przygotowywania Raportu</i>	25
7. <i>Środki służące rozpowszechnianiu informacji o prawach i obowiązkach ustanowionych przez Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych</i>	25
CZĘŚĆ II:	
CELE I ZASADY REALIZOWANE ZGODNIE Z ARTYKUŁEM 2 USTĘP 1 KARTY	26
CZĘŚĆ III:	
ŚRODKI SŁUŻĄCE PROMOWANIU UŻYWANIA JĘZYKÓW REGIONALNYCH LUB MNIJSZOŚCIOWYCH W ŻYCIU PUBLICZNYM ZGODNIE ZE ZOBOWIĄZANAMI PRZYJĘTYMI W ARTYKULE 2 USTĘP 2 KARTY	35
ZAKOŃCZENIE	78

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

Załącznik nr 1

Wykaz języków mniejszości, które w 2008 r. były przedmiotem nauczania na uniwersytetach oraz w szkołach wyższych

Załącznik nr 2

Lista gmin wpisanych na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.) do Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy

Załącznik nr 3

Lista gmin wpisanych na podstawie art. 12 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.) do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości

Załącznik nr 4

Wykaz wybranych przepisów prawnych zawartych w umowach dwustronnych

Załącznik nr 5

Zestawienie uwag zgłoszonych do I Raportu dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, które nie zostały uwzględnione w zasadniczym tekście Raportu

WSTĘP

Po wejściu w życie w dniu 1 kwietnia 2001 r. w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 1 lutego 1995 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 209), ratyfikacja Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, zwanej dalej „Kartą”, stanowiła kolejny etap działań mających na celu związanie Rzeczypospolitej Polskiej konwencjami regulującymi prawa osób należących do mniejszości narodowych. Związanie Rzeczypospolitej Kartą jest także potwierdzeniem, że języki mniejszościowe oraz język regionalny są w Rzeczypospolitej Polskiej traktowane jako istotna wartość.

Prezentowany dokument jest pierwszym raportem dotyczącym sytuacji języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, przygotowanym zgodnie z art. 15 Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych. Raport został opracowany przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, którym obecnie jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wspomniany minister realizuje zadania państwa związane z ochroną, zachowaniem oraz rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, w tym zachowaniem i rozwojem języków mniejszości, a także zachowaniem i rozwojem języka regionalnego. Przygotowując dokument przede wszystkim opisano środki służące promowaniu używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu publicznym, wynikające z postanowień części III Karty, które zostały przyjęte przez Rzeczpospolitą Polską podczas procesu ratyfikacji.

Należy wskazać, że w części III Raportu zostały przedstawione informacje na temat środków podjętych w celu realizacji postanowień zawartych w części III Karty w odniesieniu do wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego występujących w Polsce. Wynikało to z faktu, iż w Oświadczeniu, które złożyła Rzeczpospolita Polska do Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, zobowiązała się stosować wymienione powyżej postanowienia wobec wszystkich języków mniejszościowych, określonych zgodnie z art. 3 ust. 1 Karty. W związku z powyższym, przedstawienie wspomnianych informacji odrębnie dla każdego języka mniejszościowego oraz języka regionalnego byłoby zabiegiem sztucznym.

Ponadto, z uwagi na regulacje prawne oraz przyjęte w Polsce rozwiązania dotyczące języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, informacje na temat realizacji wybranych postanowień Karty zostały przedstawione łącznie.

CZĘŚĆ I: OGÓLNA

1. Kwestia implementacji Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych do polskiego systemu prawnego.

Odnosząc się do kwestii implementacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, należy wskazać na status prawa międzynarodowego w ustawodawstwie krajowym.

Zgodnie z art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia oraz na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

Polska respektuje podstawowe zasady prawa międzynarodowego, zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych oraz Aktu Końcowego Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, jednocześnie będąc stroną umów międzynarodowych np. Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów z 1963 r.

Art. 91 Konstytucji stanowi, że ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. Umowa międzynarodowa, ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

W dniu 12 maja 2003 r. Rzeczpospolita Polska podpisała Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych. Karta dotyczy wolności, praw, obowiązków obywatelskich określonych w ustawie zasadniczej, w związku z czym zgoda na jej ratyfikację musiała zostać udzielona w drodze ustawy. W dniu 6 czerwca 2005 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę o przedłożeniu Karty do ratyfikacji za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Projekt ustawy był przedmiotem prac Sejmu RP, natomiast z uwagi na zakończenie kadencji Sejmu projekt został pozostawiony bez dalszego biegu. W związku z powyższym Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji powtórnie rozpoczął procedurę związaną z przyjęciem projektu ustawy ratyfikacyjnej. W dniu 20 grudnia 2006 r. projekt ustawy został przyjęty w trybie obiegowym przez Radę Ministrów, jednakże nie został skierowany pod obrady Sejmu. W 2007 r. podjęto działania mające na celu jak najszybsze zakończenie procesu ratyfikacji Karty. Prace związane z opracowaniem tego dokumentu zostały zakończone

w lutym 2008 r. i wówczas do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów przekazano dokumentację dotyczącą wniosku o ratyfikację Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, uwzględniającą wszystkie zgłaszane wcześniej uwagi natury legislacyjnej i redakcyjnej. W dniu 7 kwietnia 2008 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przedłożenia Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych do ratyfikacji za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Następnie prowadzone były prace parlamentarne nad projektem ustawy o ratyfikacji Karty.

Zgoda na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Karty została wyrażona w ustawie z dnia 13 czerwca 2008 r. o ratyfikacji Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 144, poz. 898). W dniu 12 lutego 2009 r. Karta została ratyfikowana. Zgodnie z art. 19 ust. 2 Karty dokument wszedł w życie w stosunku do Polski z dniem 1 czerwca 2009 r.

Należy podkreślić, że przed rozpoczęciem procesu ratyfikacji Karty, prowadzone były konsultacje z przedstawicielami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym dotyczące wyboru postanowień, które Rzeczpospolita Polska zobowiązała się stosować w odniesieniu do języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w Polsce. Kwestia wyboru wspomnianych przepisów była przedmiotem dyskusji Zespołu do Spraw Mniejszości Narodowych podczas VIII posiedzenia, które odbyło się w czerwcu 2003 r. Ponadto, w lipcu 2003 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji zwrócił się do przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym z prośbą o zgłaszanie propozycji dotyczących ustępów lub punktów, które zgodnie z art. 2 ust. 2 Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, w ich ocenie, powinny znaleźć się w deklaracji zawartej w dokumencie ratyfikacyjnym, a także wskazanie języków regionalnych lub mniejszościowych, które zgodnie z art. 3 ustęp 1 Karty powinny zostać wymienione w dokumencie ratyfikacyjnym.

Podczas ratyfikacji Karty Rzeczpospolita Polska oświadczyła, że *zamierza stosować Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych zgodnie z postanowieniami ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.)*. Polska zobowiązała się do stosowania tych postanowień Karty, które znalazły odniesienie w obowiązującym prawie polskim. Tym samym nie istniała potrzeba dostosowywania prawa wewnętrznego do postanowień Karty.

2. Języki terytorialne w Rzeczypospolitej Polskiej.

W Rzeczypospolitej Polskiej, stosownie do art. 3 pkt 2 oraz zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, języki regionalne lub mniejszościowe to: język białoruski, język czeski, język hebrajski, język jidysz, język karaimski, język kaszubski, język litewski, język łemkowski, język niemiecki, język ormiański, język romski, język rosyjski, język słowacki, język tatarski oraz język ukraiński.

Informacje na temat rozmieszczenia osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym zostały przedstawione poniżej.

Język białoruski

Językiem białoruskim posługują się osoby należące do białoruskiej mniejszości narodowej, która tradycyjnie zamieszkuje południowo-wschodnie tereny województwa podlaskiego. Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka białoruskiego zadeklarowało 40 226 obywateli polskich, w tym: w województwie podlaskim – 39 622, mazowieckim - 226, warmińsko-mazurskim - 90, lubelskim - 72, dolnośląskim – 43, zachodnio-pomorskim – 39, pomorskim – 35, lubuskim – 18, podkarpackim i małopolskim – 15, łódzkim i śląskim – 13, kujawsko-pomorskim – 11, wielkopolskim – 10, opolskim i świętokrzyskim – 2,

Język czeski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka czeskiego zadeklarowało 1 226 obywateli polskich, w tym: w województwie śląskim - 239, dolnośląskim - 181, mazowieckim – 175, małopolskim – 109, podkarpackim – 93, łódzkim – 77, opolskim i wielkopolskim – 67, pomorskim – 48, lubelskim – 43, świętokrzyskim – 36, kujawsko-pomorskim -32, warmińsko-mazurskim- 23, lubuskim – 14, podlaskim i zachodniopomorskim – 11. Większość osób posługujących się w Polsce językiem czeskim, nie deklaruje przynależności do mniejszości czeskiej. Pierwsza migracja czeska na tereny Polski miała miejsce w połowie XVI w. i związana była z prześladowaniami religijnymi Braci Czeskich. Następne fale migracji miały miejsce w pierwszej połowie XVII w., drugiej połowie XVIII w. i na początku XIX w. – ta ostatnia związana była z rozwojem przemysłu włókienniczego w Łodzi. Obecnie rolę wyznacznika tożsamości etnicznej język czeski odgrywa głównie w miejscowości Zelów (powiat bełchatowski, województwo łódzkie).

Język litewski

Językiem litewskim posługują się osoby należące do litewskiej mniejszości narodowej, która tradycyjnie zamieszkuje północne tereny województwa podlaskiego.

Używanie w kontaktach domowych języka litewskiego podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań zadeklarowało 5 696 obywateli polskich, w tym: w województwie podlaskim - 5 380, mazowieckim - 88, warmińsko-mazurskim - 44, pomorskim - 35, wielkopolskim - 34, dolnośląskim - 26, śląskim i zachodniopomorskim - 23, kujawsko-pomorskim - 11, małopolskim - 9, łódzkim - 8, lubuskim i opolskim - 5, lubelskim - 3, świętokrzyskim - 2.

Język łemkowski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w domu języka łemkowskiego zadeklarowało 5 605 obywateli polskich, w tym: w województwie dolnośląskim- 2 914, małopolskim - 1 780, lubuskim - 682, podkarpackim - 131, zachodniopomorskim - 25, wielkopolskim - 17, pomorskim i warmińsko-mazurskim - 11, kujawsko-pomorskim - 10, mazowieckim - 9, lubelskim i śląskim - 6, łódzkim - 2, podlaskim - 1. Językiem łemkowskim posługują się osoby deklarujące przynależność do mniejszości łemkowskiej. Tradycyjnie członkowie tej mniejszości zamieszkiwali tzw. Łemkowszczyznę, czyli Beskid Niski i część Beskidu Sądeckiego. Na tereny obecnego zamieszkiwania (zachodnie województwa kraju) zostali przesiedleni w 1947r. w wyniku akcji "Wisła" (potępionej przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej w 1990 r.). Współcześnie jedynie część Łemków mieszka na terenach historycznej Łemkowszczyzny (województwo małopolskie).

Część Łemków podkreśla swoją przynależność do narodu ukraińskiego, inni deklarują, że z narodem tym nie mają związków.

Język niemiecki

Językiem niemieckim posługują się głównie osoby deklarujące przynależność do mniejszości niemieckiej - najliczniejszej mniejszości narodowej zamieszkującej Polskę. Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka niemieckiego zadeklarowało 196 841 obywateli polskich, w tym: w województwie opolskim - 86 311, śląskim - 46 277, pomorskim - 11 594, dolnośląskim - 10 381, wielkopolskim - 6 195, warmińsko-mazurskim - 6 049, zachodniopomorskim - 5 581, kujawsko-pomorskim - 5 284, mazowieckim - 4 696, małopolskim - 3 851, lubuskim - 3 455, łódzkim - 2 258, podkarpackim - 1 585, lubelskim - 1 506, świętokrzyskim - 979, podlaskim - 839.

Język rosyjski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka rosyjskiego zadeklarowało 12 125 obywateli polskich, w tym: w województwie mazowieckim - 2 183, dolnośląskim - 1 263,

śląskim – 1 198, podlaskim – 1 121, pomorskim – 818, wielkopolskim - 754, łódzkim – 668, małopolskim – 624, zachodniopomorskim - 618, kujawsko-pomorskim – 564, warmińsko-mazurskim – 483, podkarpackim – 445, lubuskim - 436, lubelskim – 435, opolskim – 261, świętokrzyskim – 254. Większość osób posługujących się językiem rosyjskim nie deklaruje przynależności do rosyjskiej mniejszości narodowej. Rosjanie mieszkający w Polsce wywodzą się głównie z kolejnych fal migracyjnych, w ramach których przybywali do Polski: w okresie rozbiorów, po rewolucji październikowej, w okresie PRL oraz po rozpadzie ZSRR. Ponadto, w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim mieszkają staroobrzędowcy (starowierzy). Grupa ta, jako wspólnota religijna, powstała w drugiej połowie XVII wieku w wyniku rozłamu w rosyjskiej cerkwi prawosławnej. Pod koniec XVIII wieku staroobrzędowcy osiedlili się na obecnych terenach Polski (Suwalszczyzna i Mazury) uchodząc przed prześladowaniami religijnymi. Najważniejszym czynnikiem identyfikacji tej grupy jest religia (prawosławie w obrządku Wschodniego Kościoła Staroobrzędowego nie posiadającego hierarchii duchownej).

Język słowacki

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka słowackiego zadeklarowało 794 obywateli polskich, w tym: w województwie małopolskim - 521, mazowieckim – 55, śląskim – 48, podkarpackim – 38, dolnośląskim – 21, opolskim – 16, wielkopolskim – 14, łódzkim – 13, lubelskim, pomorskim i zachodniopomorskim – 12, świętokrzyskim – 11, warmińsko-mazurskim – 7, kujawsko-pomorskim i lubuskim – 5, podlaskim – 4.

Język tatarski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w domu języka tatarskiego zadeklarowało 9 obywateli polskich, w tym: w województwie łódzkim – 4, lubelskim i warmińsko-mazurskim – 2, kujawsko-pomorskim – 1, natomiast przynależność do tatarskiej mniejszości etnicznej zadeklarowało 447 obywateli polskich, w tym: w województwie podlaskim - 319, pomorskim - 28, mazowieckim - 22, wielkopolskim – 20, dolnośląskim -10, zachodniopomorskim – 9, podkarpackim – 8, lubuskim i warmińsko-mazurskim – 6, łódzkim – 5, śląskim – 4, kujawsko-pomorskim i małopolskim – 3, lubelskim i świętokrzyskim - 1. Tatarzy zamieszkują rdzenne kolonie tatarskie na Białostoczczyźnie (Bohoniki i Kruszyniany) oraz miasta: Białystok, Sokółkę, Dąbrowę Białostocką i Gdańsk.

Polscy Tatarzy mieszkali na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego od końca XIV wieku. Ich przodkami byli emigranci lub uciekinierzy z terenów ówczesnej Złotej Ordy oraz z Krymu. Tatarzy w Polsce stracili znajomość swojego ojczystego języka, pozostali

natomiast wierni religii muzułmańskiej. Istotne znaczenie w życiu mniejszości tatarskiej odgrywa działalność Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Język ukraiński

Językiem ukraińskim posługują się osoby deklarujące przynależność do ukraińskiej mniejszości narodowej. Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka ukraińskiego zadeklarowało 21 055 obywateli polskich, w tym: w województwie warmińsko-mazurskim – 9 275, podkarpackim – 2 606, zachodniopomorskim – 2 407, pomorskim – 2 048, podlaskim - 1 414, dolnośląskim - 1 142, mazowieckim - 443, lubuskim - 429, lubelskim - 359, małopolskim - 344, śląskim – 222, wielkopolskim – 133, opolskim – 90, łódzkim - 63, kujawsko-pomorskim – 43, świętokrzyskim – 37. W wyniku przeprowadzonej w 1947 r. przez ówczesne władze komunistyczne akcji "Wisła" niemal cała ludność ukraińska, zamieszkująca tereny południowo-wschodniej Polski, została przesiedlona na tereny Polski północnej i zachodniej. W efekcie największe skupiska mniejszości ukraińskiej znajdują się obecnie na terenach województw: warmińsko-mazurskiego, dolnośląskiego i zachodniopomorskiego. Części Ukraińców udało się uniknąć przesiedlenia z rodzimych terenów, a części pozwolono na powrót po 1956 r. Stąd też skupiska mniejszości ukraińskiej w województwach podkarpackim i małopolskim.

Język kaszubski

Językiem kaszubskim jako językiem najczęściej używanym w kontaktach domowych, zgodnie z danymi przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań, posługuje się 52 665 osób, w tym w województwie pomorskim - 52 588. Największe skupiska osób używających w kontaktach domowych języka regionalnego znajdują się w następujących powiatach województwa pomorskiego: kartuskim (27,57 % mieszkańców powiatu), puckim (15,43 %), wejherowskim (5,13 %) i bytowskim (2,50 %). Na terenie 10 gmin województwa pomorskiego osoby posługujące się w kontaktach domowych językiem regionalnym stanowią ponad 20 % mieszkańców gminy.

W Oświadczeniu, które złożyła Rzeczpospolita Polska do Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, wskazano, że za języki nietrytorialne Polska uznaje język hebrajski, język jidysz, język karaimski, język ormiański oraz język romski. Informacje na temat osób posługujących się wymienionymi powyżej językami zostały przedstawione w punkcie 4.

3. Liczebność osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym.

W ramach spisu powszechnego ludności i mieszkań, który został przeprowadzony w 2002 r. zostało przeprowadzone badanie narodowości oraz języka używanego najczęściej w kontaktach domowych, obejmujące wszystkie osoby podlegające spisowi. Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 2 grudnia 1999 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2002 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 1, poz. 1, z późn. zm.), we wspomnianym badaniu zostały postawione następujące pytania:

1) do jakiej narodowości zalicza się osoba spisywana

2) w jakim języku najczęściej rozmawia się w domu.

Polskę zamieszkują obecnie przedstawiciele 13 mniejszości narodowych i etnicznych, których liczebność potwierdzona w ostatnim spisie powszechnym wynosi 253 273 osoby. Stanowi to około 0,7 % wszystkich obywateli polskich.

Liczebność osób posługujących się w kontaktach domowych językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym przedstawia się następująco:

Mniejszości narodowe i etniczne	Deklarowane używanie w domu języka mniejszości narodowej lub etnicznej oraz języka regionalnego
Białoruska	40 226
Czeska	1 226
Karaimska	-
Litewska	5 696
Łemkowska	5 605
Niemiecka	196 841
Ormiańska	321
Romska	15 657
Rosyjska	12 125
Słowacka	794
Tatarska	9
Ukraińska	21 055
Żydowska	243 (język hebrajski – 207, język jidysz – 36)
Osoby posługujące się w kontaktach domowych językiem kaszubskim	52 665

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (GUS). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002r.

4. Języki nieterytorialne w Rzeczypospolitej Polskiej.

Język karaimski

Karaimi są najmniej liczną mniejszością etniczną w Polsce. Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań narodowość karaimską zadeklarowało 43 obywateli polskich. Karaimi mieszkają przede wszystkim w Warszawie i okolicach, Wrocławiu oraz w Trójmieście. Pierwsze grupy Karaimów przybyły z Krymu w XIII wieku i osiedliły się na ziemiach księstwa halicko-wołyńskiego (Łuck, Halicz, Lwów). Na przełomie XIII/XIV w. duża grupa Karaimów została osiedlona w Trokach koło Wilna. W XIX w. Karaimi pojawili się w Warszawie, jako kupcy tytoniowi, urzędnicy państwowi i studenci. Na obecne tereny Polski Karaimi przesiedlili się po II wojnie światowej w wyniku repatriacji ze wschodnich kresów Rzeczypospolitej.

Karaimi obecnie stoją na granicy zatracenia języka ojczystego, wyróżnia ich natomiast religia karaimska, wywodząca się z judaizmu. Istotne znaczenie w życiu mniejszości karaimskiej ma działalność Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Związku Karaimów Polskich.

Język ormiański

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka ormiańskiego zadeklarowało 321 obywateli polskich, w tym: w województwie mazowieckim - 68, łódzkim - 45, śląskim - 30, lubelskim i wielkopolskim - 23, lubuskim - 21, warmińsko-mazurskim - 17, kujawsko-pomorskim - 16, podlaskim - 14, małopolskim i zachodniopomorskim - 13, dolnośląskim, pomorskim i świętokrzyskim - 10, opolskim - 5, podkarpackim - 3. Językiem ormiańskim posługują się także osoby nie deklarujące przynależności do mniejszości ormiańskiej. Kolonie ormiańskie powstałe około XI w. na Rusi Kijowskiej (Lwów, Łuck, Kamieniec Podolski) weszły w skład państwa Polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego. W 1356 r. kolonie w Kamieńcu Podolskim i we Lwowie uzyskały potwierdzenie swojej autonomii, a Lwów został siedzibą biskupa ormiańskiego. Po II wojnie światowej polscy Ormianie z dawnych kresów południowo-wschodnich w większości repatriowali się na obecne tereny państwa Polskiego. Największe skupiska polskich Ormian znajdują się w Warszawie, Poznaniu i Krakowie. Ważnym centrum kulturalnym mniejszości ormiańskiej są też Gliwice.

Język romski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie w kontaktach domowych języka romskiego zadeklarowało 15 657 obywateli polskich, w tym: w województwie małopolskim - 2 176, mazowieckim - 1 552, dolnośląskim - 1 499, śląskim - 1 485, wielkopolskim - 1 396, łódzkim - 1 203, opolskim -

1 011, podkarpackim - 910, kujawsko-pomorskim - 826, lubelskim - 813, zachodniopomorskim - 768, warmińsko-mazurskim - 610, podlaskim - 392, lubuskim - 381, świętokrzyskim - 373, pomorskim - 262. Językiem romskim posługują się także osoby nie deklarujące przynależności do romskiej mniejszości etnicznej. Romowie w Polsce należą do czterech grup etnicznych: Polska Roma, Romowie Karpaccy (Bergitka Roma), Kelderasze i Lowarzy.

Pierwszy dokument poświadczający obecność Romów w Polsce datowany jest na rok 1401 i pochodzi z Krakowa. Od XV w. wzdłuż łuku Karpat i od strony Niziny Węgierskiej przybywały do Polski i osiedlały się grupy wędrujących Romów. Ich potomkami są Romowie Karpaccy. Od XVI wieku do Polski zaczęli przybywać z Niemiec Romowie nazwani później Polska Roma. W II połowie XIX w. z terenów Siedmiogrodu i Wołoszczyzny rozpoczęła się migracja Kelderaszy (Kelderari - kotlarze) i Lowarów (Lovari - handlarze końmi).

Romowie Karpaccy (prowadzący osiadły tryb życia od kilkuset lat) zamieszkują górskie tereny województwa małopolskiego. Stosunkowo duże skupiska osób należących do grupy Bergitka Roma znajdują się także w miastach Górnego i Dolnego Śląska oraz w Nowej Hucie, gdzie w latach 50-tych XX wieku zatrudniano Romów w ramach tzw. polityki produktywizacyjnej. Większość Romów należących do pozostałych trzech grup prowadziła niegdyś wędrowny tryb życia. Obecnie przedstawiciele tych społeczności mieszkają głównie w miastach: Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Łodzi, Krakowie, Mielcu i Puławach oraz wielu mniejszych ośrodkach miejskich. Jest to konsekwencją przymusowej polityki osiedleńczej prowadzonej przez władze PRL.

Romowie posługują się językiem romani, podobnie jak sanskryt, mającym korzenie w językach indo-aryjskich. Rozwój romani następował na trasach wieloletnich wędrówek Romów, czego wynikiem jest silne zróżnicowanie dialektalne, w niektórych przypadkach kreolizacja języka wspólnych indyjskich przodków. Należy zwrócić uwagę, że kultura romska jest kulturą oralną i nie wykształciła skodyfikowanego języka pisanego. Stąd dzisiejsze problemy z transkrypcją języka mówionego. Problemy z usystematyzowaniem romani pogłębiają wewnętrzne spory między grupami i społecznościami Romów w Europie oraz brak szerszego zainteresowania tym zagadnieniem. W 1990 r. w Jadwisinie pod Warszawą, w trakcie obrad IV Międzynarodowego Kongresu International Romani Union, z inicjatywy romskiego filologa Marcela Courtiade przyjęto projekt zasad standaryzacji i pisowni romani (tzw. alfabet warszawski). Jednak po blisko 20 latach proces wprowadzania tego systemu w życie jest ciągle w stadium początkowym. Niektórzy liderzy Romscy uważają, że wobec braku własnego terytorium, kościoła narodowego, ukształtowanych elit czy wspólnej wykładni przeszłości i pochodzenia – zunifikowany język literacki stanowić może istotne

spoiwo dla żyjących w rozproszeniu Romów. Świadomość tego faktu jest jednak nikła wśród samych zainteresowanych. Problem pogłębia także spór o samą zasadę unifikacji języka romani. Jego dialekty (również dialekty, którymi posługują się Romowie w Polsce) są na tyle zróżnicowane, że stanowią wyróżnik i identyfikator grupowy, który ciągle jeszcze jest ważniejszy niż szersza i abstrakcyjna dla większości Romów wspólnota etniczna.

Tradycyjne, romskie elity i autorytety w Polsce dotychczas z niechęcią traktowały próby użycia języka romskiego w wersji pisanej, podejrzewając, że może to doprowadzić do jego popularyzacji wśród nie-Romów. Sytuacja taka, w ich mniemaniu, mogłaby zagrażać wewnętrznej spójności opartej m.in. o „tajemnicę” języka. Jednocześnie w ostatnich latach zauważalna jest postępująca polonizacja dialektów, zagrażająca w dalszym etapie ich kreolizacją. Osoby zaniepokojone tym procesem, zarówno Romowie, jak i ekspercy-cyganolodzy zwracają uwagę na konieczność podjęcia działań przeciwdziałających temu zjawisku oraz przygotowania pomocy naukowych umożliwiających w nieodległej przyszłości nauczanie dzieci romskich języka romskiego również w wersji pisanej.

Język jidisz/Język hebrajski

Podczas przeprowadzonego w 2002 r. narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań używanie języka jidysz/języka hebrajskiego zadeklarowało 243 obywateli polskich, w tym: w województwie mazowieckim - 61, dolnośląskim - 53, małopolskim - 23, łódzkim - 19, śląskim - 17, lubelskim, podkarpackim i podlaskim - 13, lubuskim, pomorskim i wielkopolskim - 6, opolskim - 4, zachodniopomorskim - 3, kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim - 2. Językiem jidisz/językiem hebrajskim posługują się osoby deklarujące przynależność do mniejszości żydowskiej. Żydzi mieszkają w rozproszeniu, przede wszystkim w dużych miastach. Pierwsze wzmianki o Żydach na terenach polskich pochodzą z X wieku, a pierwszym oficjalnym polskim dokumentem nadającym Żydom przywileje i autonomię był statut kaliski z XIII wieku. Żydzi napływali do Polski ze względu na stosunkowo najlepsze (na tle nieustannych pogromów w Europie Zachodniej) warunki bezpiecznego życia i rozwoju własnej kultury oraz gwarantowaną przywilejami królewskimi autonomię gmin wyznaniowych. Liczba Żydów w Polsce tradycyjnie oscylowała w okolicach 10 % populacji (najwięcej w Europie). Rozwój żydowskiego życia w Polsce został brutalnie przerwany przez II wojnę światową i hitlerowską politykę *Endlösung*. Z ok. 3,5 miliona polskich Żydów wojnę przeżyło ok. 300 tys. W okresie PRL-u w kilku falach emigracyjnych wyjechała większość polskich Żydów. Po roku 1989 nastąpiło odrodzenie życia żydowskiego w Polsce. Wiele osób powróciło do

swoich żydowskich korzeni. Powstały nowe organizacje działające na rzecz rozwoju życia społeczności żydowskiej w Polsce.

Mniejszość żydowska w Polsce tradycyjnie posługiwała się dwoma językami: hebrajskim - językiem liturgicznym oraz codziennym językiem - jidysz. Jidysz wywodzi się z dialektu średnio-wysoko-niemieckiego. Obecnie językiem jidysz posługują się głównie ludzie starsi. W Polsce nie ma szkół publicznych, w których prowadzona jest nauka języka hebrajskiego lub języka jidysz jako języków ojczystych. W Warszawie i Wrocławiu funkcjonują natomiast prywatne zespoły szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum) z językiem polskim jako językiem wykładowym (Zespół Szkół Lauder-Morasha w Warszawie i Lauder-Etz Chaim - Szkoła Fundacji Kultury i Edukacji Żydowskiej Gesher we Wrocławiu). W szkołach tych uczniowie uczą się dodatkowo współczesnego języka hebrajskiego, a także uczestniczą w zajęciach mających na celu przybliżenie tradycji, historii i kultury żydowskiej. Obok szkoły podstawowej i gimnazjum działa również przedszkole.

Język jidysz nauczany jest obecnie na kursach prowadzonych przez Fundację "Shalom" oraz Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce. Kursy języka hebrajskiego organizują żydowskie gminy wyznaniowe. Lektoraty języka jidysz i hebrajskiego prowadzone są również w ramach studiów judaistycznych organizowanych na wielu polskich uczelniach (m.in. Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński).

5. Organizacje oraz inne jednostki wspierające ochronę i rozwój języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonują liczne organizacje skupiające osoby posługujące się językami mniejszości narodowych i etnicznych oraz językiem regionalnym. Prowadzą one działalność mającą na celu ochronę, zachowanie i rozwój ich tożsamości kulturowej. Istotnym elementem wspomnianej działalności jest podejmowanie różnorodnych działań na rzecz zachowania i rozwoju języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Lista zawierająca nazwy wspomnianych organizacji oraz ich adresy została przedstawiona poniżej:

Język białoruski:

- Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, ul. Warszawska 11, 15-062 Białystok;
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej, ul. Warszawska 11, 15-062 Białystok;
- Związek Białoruski w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. L. Zamenhofa 27, 15- 959 Białystok, skr. 149;
- Białoruskie Zrzeszenie Studentów, ul. L. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok, skr. 149;
- Białoruskie Stowarzyszenie Literackie „Białowieża”, ul. Liniarskiego 4, 15-420 Białystok;

- Stowarzyszenie Dziennikarzy Białoruskich, ul. Lipowa 4, p. 221, 15-427 Białystok;
- Związek Młodzieży Białoruskiej, ul. Lipowa 4, p. 221, 15-427 Białystok;
- Białoruskie Towarzystwo Historyczne, ul. L. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok, skr. 262;
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego „AB-BA”, ul. Częstochowska 6A lok. 8, 15-959 Białystok;
- Stowarzyszenie „Villa Sokrates”, ul. Sokóleka 9, 16-120 Krynki;
- Stowarzyszenie „Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach”, ul. Leśna 13, 17-100 Bielsk Podlaski;
- Stowarzyszenie „Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej” w Hajnówce, ul. 3 Maja 42, 17-200 Hajnówka;
- Białoruskie Towarzystwo Oświatowe, ul. 1. Zamenhofa 27, 15 959 Białystok, skr. 149;

Język czeaki:

W przypadku języka czeaki nie istnieje organizacja działająca na rzecz zachowania i rozwoju tego języka, jednakże należy podkreślić aktywną działalność mającą na celu ochronę wspomnianego języka, Ks. Mirosława Jelinka, proboszcza Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Zelowie, (ul. Sienkiewicza 14 a, 97-425 Zelów);

Język hebrajski:

- Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej;
- Stowarzyszenie „Chór Żydowski CLIL”, ul. Rajdowa 4/55, 84-003 Łódź;
- Fundacja ATID, ul. Wawelberga 10, 01-188 Warszawa;
- Fundacja Kultury i Edukacji Żydowskiej „GESHER”, ul. Żelazna 57, 53-429 Wrocław;

Język jidysz:

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce, Pl. Grzybowski 12/16, 00-104 Warszawa;
- Fundacja „Shalom”, Pl. Grzybowski 12/16, 00-104 Warszawa;
- Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej;
- Stowarzyszenie „Chór Żydowski CLIL”, ul. Rajdowa 4/55, 84-003 Łódź;

Język karaimski:

- Związek Karaimów Polskich, Ul. Powstańców Śląskich 116 m.54, 53-33 Wrocław;
- Karaimski Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Newtona 9, 01-482 Warszawa;

Język kaszubski:

- Instytut Kaszubski, ul. Straganiarska 20-23, 80-837 Gdańsk;
- Stowarzyszenie Ziemia Pucka, ul. Żeromskiego 32, 84-120 Władysławowo;
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, ul. Straganiarska 20-23, 80-837 Gdańsk;

Język litewski:

- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce, ul. 22 Lipca 9, 16-500 Sejny;
- Wspólnota Litwinów w Polsce, ul. Mickiewicza 23, 16-515 Puńsk;
- Litewskie Towarzystwo Świętego Kazimierza, ul. 22 Lipca 9, 16-500 Sejny;
- Stowarzyszenie Młodzieży Litewskiej w Polsce, ul. 11 Marca 17, 16-515 Puńsk;
- Fundacja im. biskupa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski”, ul. 22 Lipca 9, 16-500 Sejny;

Język łemkowski:

- Stowarzyszenie Łemków, ul. Zofii Kossak 6, 59-220 Legnica;
- Zjednoczenie Łemków (członek wspierający Związek Ukraińców w Polsce), ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice;
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa" w Gorlicach, ul. Sienkiewicza 28, 38-300 Gorlice;
- Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej, ul. Wodociągowa 1A, 66-500 Strzelce Krajeńskie;
- Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej, Zyndranowa 1, 38-454 Tylawa;
- Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera”, ul. Z. Kossak Szczuckiej 5, 59-220 Legnica;
- Łemkowska Organizacja Młodzieżowa „Czuha”;

Język niemiecki:

- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno – Kulturalnych w Polsce, ul. Krupnicza 15, 45-013 Opole;
- Towarzystwo Społeczno – Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim, ul. M. Konopnickiej 6, 45-004 Opole;
- Towarzystwo Społeczno -Kulturalne Niemców w woj. śląskim, ul. Wczasowa 3 47-400, Racibórz;
- Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur, ul. Partyzantów 3, 10-522 Olsztyn;
- Związek Mniejszości Niemieckiej w woj. pomorskim, ul. Waryńskiego 36, 80-433 Gdańsk-Wrzeszcz;
- Towarzystwo Społeczno - Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w woj. zachodnio – pomorskim, ul. Dworcowa, 19 70-206 Szczecin;
- Stowarzyszenie Ludności Pochodzenia Niemieckiego w woj. kujawsko – pomorskim, ul. Długa 66 87-100 Toruń;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno Kulturalne w woj. wielkopolskim, al. 11 Listopada 3a, 64-920 Piła;

- Niemieckie Towarzystwo Kulturalno – Społeczne w woj. łódzkim, ul. Targowa 81, 90-324 Łódź;
- Towarzystwo Społeczno Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w woj. lubuskim, ul. S. Żeromskiego 16a, 66-066 Zielona Góra;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno Kulturalne w woj. dolnośląskim, ul. Saperów 12, 53-151 Wrocław;
- Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. M. Konopnickiej 6, 45-004 Opole;
- Związek Śląskich Rolników, ul Powstańców Śląskich 25, 45-086 Opole;
- Związek Śląskich Kobiet Wiejskich, 48-255 Wierzch 13;
- Niemieckie Towarzystwo Oświatowe, ul. Krupnicza 15, 45-013 Opole;
- Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku, ul. Krupnicza 15, 45-013 Opole;
- Konwersatorium im Josepha v. Eichendorffa, pl. Św. Sebastiana 3, 45-030 Opole;
- Stowarzyszenie Mazurskie, ul. Prosta 17/3, 10-028 Olsztyn;
- Niemiecka Wspólnota „Pojednanie i Przyszłość“, ul. Sienkiewicza 23 lok. 1, 40-039 Katowice;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Wałbrzychu, ul. Lubelska 1, 59-300 Wałbrzych;
- Niemieckie Towarzystwo Kulturalno-Folklorystyczne "Liczyrzepa", ul. Wojska Polskiego 12a, Box 34, 58-400 Kamienna Góra;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Jeleniej Górze, ul. Kopernika 4/3, 8-500 Jelenia Góra;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Legnicy, ul. Kręta 14B, 59-220 Legnica;
- Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Pile, ul. 11 Listopada 3a, skr. Pocz. 70 64-920 Piła;
- Chrześcijański Związek Niemiecki "Karkonosze", ul. Działkowicza 28, 58-506 Jelenia Góra;
- Chojnickie Stowarzyszenie Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Chojnicach, ul. 31 Stycznia 14/1, 89-600 Chojnice;
- Towarzystwo Mniejszości Niemieckiej w Bydgoszczy, ul. Żmudzka 72, 85-028 Bydgoszcz;
- Stowarzyszenie Ludności Pochodzenia Niemieckiego, ul. Długa 66, 87-100 Toruń;
- Towarzystwo Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Grudziądzu, ul. Korczaka 25, 86-308 Grudziądz 10, skr. poczt. 12;
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej "Pomerania", ul. Kolejowa 3, 75-108 Koszalin;

- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej Miasta Malbork i Okolic, ul. Wiosenna 6A, 82-200 Malbork;
- Towarzystwo Kulturalne Ludności Niemieckiej "Ojczyzna", ul Odrowskiego 10, 82-500 Kwidzyn;
- Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w powiecie Świdwińskim, ul. Niedziałkowskiego 17, 78-300 Świdwin;
- Słupski Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego, ul. Rybacka 5a, 76-200 Słupsk;
- Słupski Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego – Miastko, ul. Dworcowa 29, 77-200 Miastko;
- Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, ul. Partyzantów 3, 10-522 Olsztyn;
- Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Regionu Węgorzewo - "Mamry", ul. Pionierów 6, Węgorzewo;
- Towarzystwo Społeczno - Kulturalne Mniejszości Niemieckiej Bartoszyce i Okolic z siedzibą w Bartoszycach, ul. Hubalczyków 2, 11-200 Bartoszyce;
- Towarzystwo Społeczno - Kulturalne Mniejszości Niemieckiej na Warmii i Mazurach z siedzibą w Biskupcu, ul. Chrobrego 10, 11-300 Biskupiec;
- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej w północnej części Warmii z siedzibą w Braniewie, ul. Botaniczna 11, 14-500 Braniewo;
- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej w Iławie, ul. Niepodległości 13, 14-200 Iława skr. poczt. 62;
- Gołdapskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, ul. Żeromskiego 16a, 19-500 Gołdap;
- Stowarzyszenie do Pielęgnowania Dóbr Kultury Niemieckiej im. Emila von Behringa, ul.Chopina 29, 11-150 Olsztynek;
- Piskie Stowarzyszenie Niemieckie Miasta i Rejonu Pisz "Roś", ul. Wąglicka 1, 12-200 Pisz;
- Niemieckie Stowarzyszenie "Natangia" w Górowie Iławieckim, ul. Sikorskiego 34, 11-220 Górowo Iławieckie;
- Stowarzyszenie Kulturalno - Socjalne w Giżycku, ul. Gdańska 11skr. poczt. 186, 11-500 Giżycko;
- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Mazury" w Ełku, ul. 11 Listopada 2, 19-300 Ełk;
- Nidzickie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, Borowy Młyn 2, 13-100 Nidzica;
- Stowarzyszenie Kulturalne Niemców „Heimat”, ul. Bartna Strona 3, 12-100 Szczytno;
- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Jodły” w Ostródzie, ul. Herdera 7, 14-100 Ostróda;
- Niemieckie Stowarzyszenie im. Joachima Schulza w Pasłęku, ul. Westerplatte 54 skr. poczt. 90, 14-400 Pasłęk;

- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej w Kętrzynie, ul. Polna 12, 11-400 Kętrzyn;
- Mrągowskie Stowarzyszenie Niemieckie "Niedźwiedzia Łapa", ul. Wolności 15, 11-700 Mrągowo;
- Oleckie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, Lesk 8 m. 2, 19-400 Olecko;
- Stowarzyszenie Ludności Pochodzenia Niemieckiego Ziemi Elbląskiej, ul. Kopernika 18/1, 82-300 Elbląg;
- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Warmia" w Lidzbarku Warmińskim, ul. Targowa 9, 13-230 Lidzbark Warmiński;
- Stowarzyszenie Ludności Niemieckiej "Herder" w Morągu, ul. Pomorska 23, 14-300 Morąg;
- Nidzickie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej, Borowy Młyn 2, 13-100 Nidzica;

Język ormiański:

- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, oś. Centrum B 5/44, 31-927 Kraków;
- Związek Ormian w Polsce im. Ks. Arcybiskupa Józefa Teodorowicza, ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 7/2, 44-100 Gliwice;
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, Ośniki 6A, 05-155 Leoncin;
- Fundacja Ormiańska KZKO, ul. Broniewskiego 54 m.83, 01-716 Warszawa;

Język romski:

- Brzeskie Stowarzyszenie Romów i Miłośników Kultury Romskiej „Parni Ciercheń” - Biała Gwiazda, ul. Ofiar Katynia 20/3, 49-300 Brzeg;
- Centralna Rada Romów, ul. Warszawska 43, 15-062 Białystok;
- Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce, ul. Kopernika 7, 95-200 Pabianice;
- Centrum Kultury Rromów w Polsce-Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne w Tarnowie, ul. Żydowska13, 33-100 Tarnów;
- Elckie Stowarzyszenie Romów „Dži Romano”, ul. Małeckich 1, 19-300 Elk;
- Fundacja Bahtałe Roma – Szczęśliwi Cyganie, os. Zwycięstwa 8/102, 61-645 Poznań;
- Krańskie Stowarzyszenie Romów, ul. Krasńskiego 30/12, 23-210 Kraśnik;
- Królewska Fundacja Romów, ul. Sienkiewicza 8, 05-100 Nowy Dwór Mazowiecki;
- Kulturalne Stowarzyszenie Romów Podhalańskich „Kałe-Bała”, ul. Kamieniec 18, Czarna Góra;
- Lubelskie Stowarzyszenie Romów, ul. Siemiradzkiego 17, 20-454 Lublin;
- Małopolskie Stowarzyszenie Romów „Jamaro”, Plac Mickiewicza 2/27, 34-120 Andrychów;
- Małopolsko-Śląskie Stowarzyszenie Romów, ul. Floriańska 3, 34-120 Andrychów;
- Mazowieckie Stowarzyszenie Romów, ul. Miessnera 13/21, 03-928 Warszawa;
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Twórców Romskich w Polsce „Roma”, ul. Kraszewskiego

25/3, 87-800 Włocławek;

- Międzynarodowe Stowarzyszenie Romów w Opolu, ul. Sądowa 1/4, 45-033 Opole;
- Niezależne Stowarzyszenie Romów w Polsce, ul. 1 maja 9b/25, 67-100 Nowa Sól;
- Stowarzyszenie Romów w Bydgoszczy „Romano Dzipen”, ul. Tucholska 6/5, 85-165 Bydgoszcz;
- Radomskie Stowarzyszenie Romów „Romano Waś”, ul. Twarda 13/1, 26-600 Radom;
- Romskie Stowarzyszenie Oświatowe Harangos, os. Bohaterów Września 9/25, 31-620 Kraków;
- Stowarzyszenie „Terne Roma” w Tarnowskich Górach, ul. Legionów 21/3, 42-600 Tarnowskie Góry;
- Stowarzyszenie Familia Lovara, ul. Wincentego Witosa 33/ 36, 30-612 Kraków;
- Stowarzyszenie Mniejszości Narodowej Roma w Polsce „Jankesci”, ul. Portowa 13, 70-833 Szczecin;
- Stowarzyszenie Romów w Nowej Soli, ul. Karola Miarki 2A, 67-100 Nowa Sól;
- Stowarzyszenie „Związek Romów Polskich”, ul. Podgórna 24/2, 78-300 Świdwin;
- Stowarzyszenie „Nowa Roma”, ul. Krańcowa 112/22, 20-320 Lublin;
- Stowarzyszenie Asystentów Edukacji Romskiej, ul. Lipowa 5a/11, 58-400 Kamienna Góra;
- Stowarzyszenie „Bergitka Roma”, ul. Całkowa 23B, 33-300 Nowy Sącz;
- Stowarzyszenie Kobiet Romskich, os. Urocze 5/18, 31-952 Kraków;
- Stowarzyszenie Kobiet Romskich „Kcher” w Tarnowie, ul. Szenwalda 6/33, 33-100 Tarnów;
- Stowarzyszenie Kultury Romskiej „Hitano” w Olsztynie, ul. Dąbrowszczaków 7/9, 10-538 Olsztyn,
- Stowarzyszenie Mniejszości Narodowej Romów w Polsce „Solidarność” z siedzibą w Kielcach, ul. Nowy Świat 36/4, 25-522 Kielce;
- Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Romów w Głogówku Królewskim, Głogówek Królewski 46 A, 86-100 Świecie;
- Stowarzyszenie Przyjaznych Romów w Lubinie, ul. Legnicka 59/1, 59-300 Lublin;
- Stowarzyszenie *Rom* w Lublinie, ul. Lawinowa 1/21, 20-864 Lublin;
- Stowarzyszenie Romów „Gandi” w Rudzie Śląskiej, ul. Bytomska 39/5, 47-712 Ruda Śląska;
- Stowarzyszenie Romów „Jedność” w Głogowie, ul. Długosza 16/1, 67-200 Głogów;
- Stowarzyszenie Romów Górnego Śląska z siedzibą w Bytomiu, ul. Raclawicka 2/7, 41-906 Bytom;
- Stowarzyszenie Romów i Innych Narodowości, ul. Ks. Ściegiennego 21/3, 48-303 Nysa;

- Stowarzyszenie Romów Podhalańskich, ul. Kamieniec 15, 34-532 Czarna Góra;
- Stowarzyszenie Romów Polskich „Parno Foro” w Białogardzie, ul. Sikorskiego 29/1, 78-200 Białogard;
- Stowarzyszenie Romów w Jaśle, ul. Kościuszki 53/22, 38-200 Jasło;
- Stowarzyszenie Romów w Kowarach, ul. Waryńskiego 13/4, 58-530 Kowary;
- Stowarzyszenie Romów w Krakowie, os. Złota Jesień 6 m41, 31-831 Kraków;
- Stowarzyszenie Romów w Legnicy, ul. Rolnicza 10.7, 59-220 Legnica;
- Stowarzyszenie Romów w Limanowej, Laskowa Góra 569, 34-600 Laskowa;
- Stowarzyszenie Romów w Lubaniu, ul. Łużycka 15/4, 59-800 Lubań;
- Stowarzyszenie Romów w Lubinie, ul. Staszica 14/10, 59-300 Lubin;
- Stowarzyszenie Romów w Mielcu, ul. MMR 37/6, 39-300 Mielec;
- Stowarzyszenie Romów w Płocku „Romen”, ul. Kwiatka 59/3, 09-400 Płock;
- Stowarzyszenie Romów w Polkowicach, ul. Dąbrowskiego 28C/5, 59-100 Polkowice;
- Stowarzyszenie Romów w Polsce, ul. Berka Joselewicza 5, 32-600 Oświęcim;
- Stowarzyszenie Romów w Polsce „Czerchań”, ul. Piłsudskiego 1/19, 41-902 Bytom;
- Stowarzyszenie Romów w Polsce „Drom” w Pleszewie, ul. Paderewskiego 2, 63-300 Pleszew;
- Stowarzyszenie Romów w Prudniku, ul. Królowej Jadwigi 5, 48-200 Prudnik;
- Stowarzyszenie Romów w Przemkowie, ul. Kolejowa 4/4, 59-170 Przemków;
- Stowarzyszenie Romów w Pyrzycach „Patra”, ul. Ks. Bogusława X 26/6, 74-200 Pyrzyce;
- Stowarzyszenie Romów w Strzelinie, ul. Kuropatnik 27, 57-100 Strzelno;
- Stowarzyszenie Romów we Wrocławiu „Romani Bacht”, ul. 3 Maja 11 m11, 52-119 Wrocław;
- Stowarzyszenie Romów Zachodniopomorskich „Terne Cierchenia”, ul. Wyszyńskiego 6/3, 72-600 Świnoujście;
- Stowarzyszenie Romów Zagłębiowskich z siedzibą w Będzinie, ul. Plac 3 Maja 4, 42-500 Będzin;
- Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Romów, os. Teatralne 25/29, 57-300 Kłodzko;
- Stowarzyszenie Społeczności Romskiej w Tarnowie „Familia”, ul. Lwowska 67/69, 33-100 Tarnów;
- Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Cygańskiej, ul. Łokietka 28/4A, 66-400 Gorzów Wielkopolski;
- Stowarzyszenie Wałbrzyskich Romów, ul. Andersa 135/1, 58-304 Wałbrzych;
- Stowarzyszenie Związków Romów Polskich w Świdwinie, ul. Podgórna 24/2, 78-300 Świdwin;

- Światowa Izba Lordów Romskich, Os. Zwycięstwa 8/102, 61-645 Poznań;
- Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej w Krakowie, os. Centrum A 13/44, 31-925 Kraków;
- Towarzystwo Kulturalno-Społeczne Romów w Głubczycach, ul. Sosnowiecka 6/1, 48-100 Głubczyce;
- Towarzystwo Rodziców Uczniów Romskich Neło Drom - Nowa Droga, ul. 3-go Maja 11/8, 52-119 Wrocław;
- Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Kultury Romskiej, ul. Gołdapska 29, 10-630 Olsztyn;
- Wielkopolskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe Romów Polskich, ul. Nowy Świat 3A, 62-020 Swarzędz;
- Wielkopolskie Stowarzyszenie Romów z siedzibą w Pleszewie, ul. Marszewska 10, 63-300 Pleszew;
- Zabrzeńskie Stowarzyszenie Romów, ul. Św. Urbana 3/5, 41-800 Zabrze;
- Związek Romów Polskich, ul. Plac Wolności 12, 78-400 Szczecinek;
- Związek Romów Polskich Oddział w Gorzowie Wielkopolskim, ul. Dąbrowskiego 29/2, 66-400 Gorzów Wlkp.

Język rosyjski:

- Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe, ul. Skłodowskiej 8/37, 15-097 Białystok;
- Stowarzyszenie Staroobrzędowców w Polsce, Bór 13A, 16-300 Augustów;
- Stowarzyszenie „Wspólnota Rosyjska”, ul. Baleya 10/80, 02-132 Warszawa;
- Stowarzyszenie „Rosyjski Dom”, ul. Czerniakowska 126A/20, 00-454 Warszawa;
- Stowarzyszenie „Mała Rosja”, ul. Ratuszowa 6/6, 10-116 Olsztyn;

Język słowacki:

- Towarzystwo Słowaków w Polsce, ul. Św. Filipa 7, 31-150 Kraków;

Język tatarski:

- Centrum Kultury Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej im. Leona Mirzy Kryczyńskiego, ul. Nowiny 2b, 80-020 Gdańsk;
- Związek Tatarów RP oddział Podlaski, Grzybowa 42, 15-052 Białystok;
- Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Polna 24, 16-310 Sztabin;

Język ukraiński:

- Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa;
- Związek Ukraińców Podlasia, ul. Ogrodowa 13, 17-100 Bielsk Podlaski;
- Towarzystwo Ukraińskie, ul. Krakowskie Przedmieście 23, 20-002 Lublin;
- Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce, ul. Dworcowa 25, 78-425 Biały Bór.

6. Informacje na temat konsultacji prowadzonych podczas przygotowywania Raportu.

I Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych został opracowany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z innymi organami administracji rządowej. Raport był przedmiotem konsultacji z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych – organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów. W skład Komisji Wspólnej wchodzi przedstawiciele wszystkich społeczności posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym w Polsce.

7. Środki służące rozpowszechnianiu informacji o prawach i obowiązkach ustanowionych przez Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych.

Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych została opublikowana w Dzienniku Ustaw z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz. U. Nr 137, poz. 1121). Ponadto, tekst Karty oraz Oświadczenie, które złożyła Rzeczpospolita Polska do Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, a także Raport wyjaśniający do Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych dostępne są na witrynie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji:

http://www.mswia.gov.pl/portal/pl/584/Europejska_karta_jezykow_regionalnych_lub_mniejszosciowych.html.

CZĘŚĆ II:
CELE I ZASADY REALIZOWANE ZGODNIE Z ARTYKUŁEM 2 USTĘP 1
KARTY

W odniesieniu do języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których takie języki są używane, i w zależności od sytuacji każdego języka Strony będą opierać swoją politykę, ustawodawstwo i praktykę na następujących celach i zasadach:

a) uznaniu języków regionalnych lub mniejszościowych za wyraz bogactwa kulturowego

Ochrona języków mniejszości narodowych i etnicznych jest niezbędna dla stabilizacji państwa, a różnorodności językowej należy się szacunek. Różnorodność ta wzbogaca państwo oraz jego obywateli. Do takiego podejścia zobowiązuje Polskę jej tradycja. Rzeczpospolita Polska była w Europie przez wieki ostoją tolerancji religijnej i narodowościowej. Efektem tej tolerancji jest wielowiekowa obecność w Polsce, między innymi, mniejszości tatarskiej, żydowskiej, ormiańskiej, karaimeńskiej czy romskiej. W wyniku zmian jakie miały miejsce w Polsce po roku 1989 osoby posługujące się językami mniejszości narodowych i etnicznych oraz językiem regionalnym korzystają z pełni praw wynikających z przepisów zawartych w prawie krajowym i międzynarodowym. Należy także podkreślić, że podejmowanie odpowiednich środków mających na celu wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, ich języka, a także zachowania i rozwoju języka regionalnego jest ustawowym obowiązkiem polskich organów władzy publicznej.

b) poszanowaniu obszaru geograficznego każdego języka regionalnego lub mniejszościowego w celu zapewnienia, by istniejące lub nowe podziały administracyjne nie stanowiły przeszkody w promowaniu danego języka regionalnego lub mniejszościowego

Zasada poszanowania obszaru geograficznego każdego języka mniejszościowego oraz języka regionalnego znalazła odzwierciedlenie w przepisie art. 5 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, który zabrania stosowania środków mających na celu zmianę proporcji narodowościowych lub etnicznych na obszarach zamieszkałych przez mniejszości.

Należy podkreślić, że podczas konstruowania nowego podziału administracyjnego kraju, który wszedł w życie 1 stycznia 1999 r., jednym z istotnych argumentów na rzecz utworzenia powiatu sejneńskiego była struktura narodowościowa tego obszaru,

zamieszkiwanego w znacznej części przez osoby posługujące się językiem litewskim. Z kolei przy tworzeniu województwa opolskiego brano pod uwagę m.in. liczebność mniejszości niemieckiej na tym obszarze.

Ponadto, zobowiązanie do powstrzymania się od działań, które prowadziłyby do zmian narodowościowych na obszarach zamieszkałych przez mniejszości narodowe znalazło się także w art. 15 Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzonego w Wilnie dnia 26 kwietnia 1994 r. (Dz. U. 1995 r. Nr 15, poz. 71);

c) potrzebie podjęcia zdecydowanego działania promującego języki regionalne lub mniejszościowe w celu ich ochrony

Rzeczpospolita Polska podejmuje aktywne działania promujące języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny w celu ich zachowania oraz rozwoju. Szczegółowe informacje na temat wspomnianych działań zostały przedstawione w punkcie dotyczącym realizacji art. 12 Karty.

d) ułatwianiu lub zachęcaniu do stosowania języków regionalnych lub mniejszościowych w mowie i w piśmie, w życiu publicznym i prywatnym

Zgodnie z przepisem art. 27 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) językiem urzędowym w Rzeczypospolitej Polskiej jest język polski. Jednocześnie jednak w Konstytucji zostało zapisane, że wymieniony powyżej przepis nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych. Wskazany ostatnio przepis ma zastosowanie w odniesieniu do osób posługujących się językami mniejszościowymi. Należy także podkreślić, że przepis art. 35 Konstytucji zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka.

Zasady zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej rozwija ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.), której przepis art. 2 pkt 2 stanowi, że postanowienia ustawy nie naruszają praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Jednocześnie, należy wskazać, że przepisy art. 8 pkt 1 i 2 w związku z art. 19 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przewidują, że osoby należące do mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym mają

prawo do swobodnego posługiwania się własnym językiem w życiu prywatnym i publicznie oraz do rozpowszechniania i wymiany informacji w języku mniejszości.

Ponadto, pozytywne odniesienia do używania języka mniejszości prywatnie i publicznie znajdują się w traktatach, zawartych przez Rzeczpospolitą Polską z: Republiką Federalną Niemiec, Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną, Republiką Białorusi oraz Republiką Litewską.

e) utrzymaniu i rozwijaniu powiązań, w zakresach objętych niniejszą kartą, pomiędzy grupami korzystającymi z języka regionalnego lub mniejszościowego a innymi grupami w państwie korzystającymi z języka używanego w identycznej lub podobnej formie, jak również tworzeniu kontaktów kulturowych z innymi grupami w państwie używającymi różnych języków

Art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym nakłada na organy władzy publicznej obowiązek podejmowania odpowiednich środków w celu umacniania dialogu międzykulturowego.

f) zapewnianiu odpowiednich form i środków nauczania i uczenia się języków regionalnych lub mniejszościowych na wszystkich stosownych poziomach

Prawo osób posługujących się językami mniejszościowymi do nauki języka ojczystego, historii oraz kultury mniejszości jest czynnikiem mającym kluczowe znaczenie dla kształtowania narodowej tożsamości, pozwala na pielęgnowanie własnej odrębności i tym samym zapobiega asymilacji środowisk mniejszościowych. Polski system oświaty gwarantuje prawo do nauki języków mniejszości oraz zapewnia warunki do organizowania nauki zarówno języków, jak i w językach mniejszości. Przepis art. 35 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że *Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury*, o czym była mowa w punkcie d. Ponadto, prawo osób należących do mniejszości do nauczania ich języków ojczystych zostało sformułowane w art. 8 pkt 4 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Polski system oświaty zapewnia uczniom należącym do mniejszości podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, a w szczególności naukę języka oraz własnej historii i kultury. Warunki i sposób wykonywania tych zadań zostały

określone w przepisach prawa oświatowego, które zostały przedstawione szczegółowo w części III w odniesieniu do realizacji art. 8 Karty.

g) zapewnianiu udogodnień umożliwiających osobom nieposługującym się językiem regionalnym lub mniejszościowym, a żyjącym na obszarze, gdzie jest on używany, jego nauki, jeśli mają takie życzenie

Osoby nieposługujące się językiem regionalnym lub mniejszościowym, a żyjące na obszarze, gdzie jest on używany mają możliwość jego nauki na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.). Kwestie te zostały szerzej omówione w części III Raportu.

h) promowaniu studiów i badań nad językami regionalnymi lub mniejszościowymi na uniwersytetach lub w podobnych instytucjach naukowych,

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego wspiera projekty badawcze dotyczące języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Od 1996 r. do 2008 r. z budżetu Państwa finansowane były projekty badawcze własne prof. dr hab. Hanny Taborskiej z Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk w zakresie poszczególnych tomów „Słownika etymologicznego kaszubszczyzny”. Łączna kwota przekazana na realizację wspomnianego projektu wyniosła 333.000,00 zł. Działalność badawcza dotycząca języka karaimskiego – dialektów trockiego i łucko-halickiego prowadzona jest w ramach studiów turkologicznych na Uniwersytecie Warszawskim (Anna Sulimowicz, doktorat), Uniwersytecie Jagiellońskim (Michał Nemeth, doktorat), Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (studia karaimoznawcze – Mariola Abkowicz, doktorat) oraz dialektu krymskiego (prof. Henryk Jankowski, Gulayhan Aktayewa, doktorat, Doraota Smętek, doktorat). W latach 2007-2010 przewidziana została realizacja projektu badawczego własnego prof. dr hab. Henryka Jankowskiego z Wydziału Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pn. „Słownik karaimsko-angielski. Dialekt krymski”. W latach 2008-2009 wymieniony ostatnio projekt został dofinansowany z budżetu Państwa kwotą 35.000,00 zł.

Liczne inicjatywy zmierzające do rozwoju edukacji kaszubskiej oraz badań kaszuboznawczych podejmuje Uniwersytet Gdański. Obecnie działalność naukowa i dydaktyczna w zakresie języka i kultury kaszubskiej prowadzona jest w ramach działalności badawczej Zakładu Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki, pod kierunkiem

prof. dr hab. Jerzego Tredera (Instytut Filologii Polskiej Wydziału Filologicznego UG). W Instytucie Filologii Polskiej zatrudniona jest liczna grupa badaczy-kaszuboznawców.

Warto także wskazać, że Zakład Antropologii Literatury i Badań Kaszubsko-Pomorskich Instytutu Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku od wielu lat prowadzi badania przestrzeni literackiej i kultury Kaszub. Uczelnia organizuje także konferencje i sympozja kaszuboznawcze przy współpracy Muzeum Zachodnio-Kaszubskim w Bytowie, które mają na celu m.in. wypracowanie stałego miejsca studiów nad literaturą i kulturą kaszubską.

Ponadto, informacje na temat języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w szkolnictwie wyższym zostały przedstawione w punkcie dotyczącym realizacji art. 8 pkt e (ii) Karty.

i) promowaniu odpowiednich rodzajów wymiany międzynarodowej, w zakresach objętych niniejszą kartą, między językami regionalnymi lub mniejszościowymi, które są używane w identycznej lub podobnej formie w dwóch lub większej liczbie państw.

Informacje na temat wymiany międzynarodowej, w zakresach objętych Kartą, między językami mniejszościowymi, które są używane w identycznej lub podobnej formie, w dwóch państwach, zostały przedstawione w punkcie dotyczącym realizacji art. 14 Karty.

2. Strony zobowiązują się do wyeliminowania, jeśli jeszcze tego nie uczyniły, każdego nieusprawiedliwionego zróżnicowania, wyłączenia, ograniczenia lub preferencji dotyczącej stosowania języka regionalnego lub mniejszościowego, której celem jest zniechęcenie do niego lub zagrożenie dla jego zachowania lub rozwoju. Przeznaczanie specjalnych środków na rzecz języków regionalnych lub mniejszościowych zmierzające do promowania równości pomiędzy użytkownikami tych języków a pozostałą częścią populacji lub należycie uwzględniające ich szczególne warunki nie jest uznawane za akt dyskryminacji użytkowników powszechniej używanych języków.

Rzeczpospolita Polska nie stosuje żadnych form zróżnicowania, wyłączenia, ograniczenia lub preferencji dotyczących stosowania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, których celem jest zniechęcenie do używania wymienionych wyżej języków lub zagrożenie dla ich zachowania oraz rozwoju.

3. Strony zobowiązują się do promowania, za pomocą odpowiednich środków, wzajemnego zrozumienia między grupami językowymi, a w szczególności do szacunku

i tolerancji wobec języków regionalnych lub mniejszościowych – pośród celów edukacji i szkoleń realizowanych w tych krajach - a także zachęcenia mass mediów, aby dążyły do tego samego celu.

W odniesieniu do celów i zasad, zawartych w art. 7 ust. 2 i ust. 3 Karty należy wskazać na art. 6 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, który stanowi:

1. Zabrania się dyskryminacji wynikającej z przynależności do mniejszości.

2. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu:

1) popierania pełnej i rzeczywistej równości w sferze życia ekonomicznego, społecznego, politycznego i kulturalnego pomiędzy osobami należącymi do mniejszości a osobami należącymi do większości;

2) ochrony osób, które są obiektem dyskryminacji, wrogości lub przemocy, będących skutkiem ich przynależności do mniejszości.

Należy podkreślić, że wymienione powyżej przepisy mają zastosowanie wobec osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem kaszubskim, należącymi do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Ponadto, zgodnie z art. 31 ust. 2 zd. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej *Każdy jest obowiązany szanować wolność i prawa innych*, natomiast art. 32 Konstytucji stanowi, że:

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Z informacji przekazanych przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania wynika, że w okresie od maja 2008 r. do lutego 2010 r. do Biura nie wpłynęła żadna skarga na nieuzasadnione zróżnicowanie, ograniczenia lub preferencje dotyczące stosowania języka regionalnego lub mniejszościowego.

Warto jednak podkreślić, że szereg działań dotyczących kultury, zapisanych w *Krajowym programie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji 2004-2009* (koordynowanym od lipca 2008 r. przez Pełnomocnika), traktuje język jako jeden z elementów podtrzymywania i rozwoju kultury mniejszości narodowych i etnicznych.

W związku z prawem osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym do swobodnego posługiwania się swoim

językiem w życiu prywatnym i publicznie, Zespół Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii Departamentu Kontroli, Skarg i Wniosków MSWiA, w ramach swoich zadań zajmuje się m.in. monitorowaniem zdarzeń będących przejawami postaw ksenofobicznych i rasistowskich w stosunku do osób posługujących się językami mniejszościowymi. W ostatnim czasie Zespół podejmował działania w związku z przypadkami niszczenia tablic informacyjnych zawierających dodatkowe nazwy miejscowości w języku niemieckim w gminach położonych na terenie województwa opolskiego.

Ponadto należy wskazać, że w związku ze zgłaszanym przez przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych problem niszczenia wspomnianych tablic, w styczniu 2010 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji wystąpił do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz Wojewody Opolskiego, Wojewody Podlaskiego, Wojewody Pomorskiego oraz Wojewody Śląskiego z prośbą o podjęcie działań zmierzających do odpowiedniego zabezpieczenia tablic informacyjnych zawierających dodatkowe nazwy miejscowości w językach mniejszości oraz w języku regionalnym, a w przypadku pojawienia się uszkodzeń szybkie ich naprawianie.

4. Przy określaniu swojej polityki wobec języków regionalnych lub mniejszościowych Strony będą uwzględniały potrzeby i życzenia wyrażane przez grupy korzystające z tych języków. Zachęca się strony do tworzenia organizacji, jeśli to konieczne, w celu doradzania władzom we wszystkich sprawach związanych z językami regionalnymi lub mniejszościowymi.

Osoby posługujące się językami mniejszościowymi oraz językiem kaszubskim, należące jednocześnie do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, mają możliwość wyrażania opinii w sprawach realizacji ich praw na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Komisja została utworzona na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym jako organ opiniodawczo-doradczy Prezesa Rady Ministrów.

Do zadań Komisji Wspólnej należy w szczególności:

- wyrażanie opinii w sprawach realizacji praw i potrzeb mniejszości, w tym ocena sposobu realizacji tych praw oraz formułowanie propozycji w zakresie działań zmierzających do zapewnienia realizacji praw i potrzeb mniejszości,
- opiniowanie programów służących tworzeniu warunków sprzyjających zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości,

- opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących mniejszości,
- opiniowanie wysokości i zasad podziału środków przeznaczonych w budżecie państwa na wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego,
- podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji osób należących do mniejszości.

Komisję Wspólną tworzą przedstawiciele: ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw finansów publicznych, ministra właściwego do spraw pracy, Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ministra właściwego do spraw zagranicznych, Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz przedstawiciele mniejszości narodowych (białoruskiej, czeskiej, litewskiej, niemieckiej, ormiańskiej, rosyjskiej, słowackiej, ukraińskiej, żydowskiej) i etnicznych (karaimskiej, łemkowskiej, romskiej i tatarskiej), a także przedstawiciele społeczności posługującej się językiem regionalnym (kaszubskim). Ponadto, na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2010 r. w sprawie włączenia w skład Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych przedstawiciela ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego (Dz. U. Nr 28, poz. 148), w skład Komisji został włączony przedstawiciel wspomnianego ministra (w dniu wejścia w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, minister właściwy do spraw edukacji był jednocześnie ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego).

Członków Komisji Wspólnej powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Równoprawnymi współprzewodniczącymi Komisji Wspólnej są: przedstawiciel ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych oraz przedstawiciel mniejszości i społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Zgodnie z wymienioną ostatnio ustawą, w celu wyłonienia członków Komisji Wspólnej będących przedstawicielami mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji występuje do organizacji poszczególnych mniejszości i społeczności z prośbą o wskazanie uzgodnionych kandydatów do Komisji. Następnie przekazuje Prezesowi Rady Ministrów wniosek o powołanie członków Komisji.

Koszty związane z funkcjonowaniem Komisji Wspólnej pokrywane są z budżetu państwa, zaś obsługę organizacyjno-techniczną prac Komisji zapewnia Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Opinie Komisji są przekazywane Prezesowi Rady Ministrów oraz Radzie Ministrów. Komisja Wspólna dysponuje również możliwością zwracania się z prośbą o informacje i stanowiska do instytucji i środowisk naukowych oraz organizacji społecznych. Może zapraszać do swoich prac przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji społecznych oraz środowisk naukowych.

Do końca marca 2010 r. odbyło się 20 posiedzeń Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Komisja m.in. corocznie opiniowała wysokość środków zaplanowanych w budżecie państwa na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi ich języków, a także zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego oraz zasady podziału dotacji na wspomniane zadania przyznawanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przedmiotem zainteresowania Komisji Wspólnej był projekt ustawy o ratyfikacji Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych oraz szereg projektów rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej dotyczących kwestii języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Komisja Wspólna bierze aktywny udział w spotkaniach i konsultacjach międzynarodowych dotyczących kwestii mniejszości, ich języków oraz języka regionalnego.

5. Strony zobowiązują się do zastosowania mutatis mutandis zasad wymienionych w ustępach 1-4 wobec języków nieterytorialnych. Jednak w zakresie dotyczącym tych języków charakter i zakres środków, które mają być zastosowane w celu realizacji niniejszej karty, zostaną ustalone w elastyczny sposób przy uwzględnieniu potrzeb i życzeń oraz poszanowaniu tradycji i cech grup, które posługują się tymi językami.

Zasady zawarte w art. 7 ust. 1-4 Karty mają zastosowanie wobec języków nieterytorialnych, wymienionych w Oświadczeniu, które złożyła Rzeczpospolita Polska do Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych. Ponadto należy podkreślić, że Rzeczpospolita Polska zobowiązała się do stosowania postanowień części III Karty wobec wspomnianych języków.

CZĘŚĆ III:
**ŚRODKI SŁUŻĄCE PROMOWANIU UŻYWANIA JĘZYKÓW REGIONALNYCH
LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH W ŻYCIU PUBLICZNYM ZGODNIE ZE
ZOBOWIĄZANAMI PRZYJĘTYMI W ARTYKULE 2 USTĘP 2 KARTY**

Art. 8

Szkolnictwo

- 1. W zakresie szkolnictwa Strony zobowiązują się na terytorium, na którym takie języki są używane, zgodnie z sytuacją każdego z tych języków i bez uszczerbku dla nauczania oficjalnego języka (języków) państwa:*
 - a) (i) udostępnić nauczanie przedszkolne w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych*
 - b) (i) udostępnić szkolnictwo podstawowe w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych*
 - c) (i) udostępnić szkolnictwo średnie w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych*
 - d) (iii) uwzględnić w ramach szkolnictwa technicznego i zawodowego nauczanie odpowiednich języków regionalnych lub mniejszościowych jako integralną część programu nauczania,*

Kwestie związane z realizacją prawa do nauki języka lub w języku mniejszości oraz do nauki historii i kultury mniejszości, a także prawa do nauki języka regionalnego reguluje przepis art. 13 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty w brzmieniu:

Art. 13. 1 Szkoła i placówka publiczna umożliwi uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, a w szczególności naukę języka oraz własnej historii i kultury.

2. Na wniosek rodziców nauka, o której mowa w ust. 1, może być prowadzona:

- 1) w osobnych grupach, oddziałach lub szkołach;*
- 2) w grupach, oddziałach lub szkołach z dodatkową nauką języka oraz własnej historii i kultury;*
- 3) w międzyszkolnych zespołach nauczania.*

3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły i placówki zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, w szczególności minimalną liczbę uczniów, dla których organizuje się poszczególne formy nauczania wymienione w ust. 2.

4. *W pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły publiczne zapewniają podtrzymywanie kultury i tradycji regionalnej.*

5. *Podręczniki szkolne i książki pomocnicze do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej mogą być dofinansowywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.*

6. *Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmie działania w celu zapewnienia możliwości kształcenia nauczycieli oraz dostępu do podręczników na potrzeby szkół i placówek publicznych, o których mowa w ust. 1.*

7. *Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmie działania w celu popularyzacji wiedzy o historii, kulturze, języku i tradycjach religijnych mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.*

Kwestie szczegółowe związane z organizacją omawianych zajęć regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579).

Art. 13 ustawy o systemie oświaty oraz przepisy wykonawcze do ustawy gwarantują możliwość organizowania nauki języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego na wszystkich poziomach edukacyjnych - na poziomie wychowania przedszkolnego, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. Możliwość ta obejmuje szkoły ponadgimnazjalne wszystkich typów i profili - z prawa do nauki języka mniejszości lub języka regionalnego mogą zatem w równej mierze korzystać uczniowie liceum, technikum oraz szkoły zawodowej.

Nauka języka mniejszości lub języka regionalnego jest organizowana przez dyrektora przedszkola lub szkoły publicznej na zasadzie dobrowolności, na wniosek rodziców lub prawnych opiekunów ucznia. Ustalono również minimalną liczbę uczniów, dającą podstawę prowadzenia nauki języka ojczystego, innego niż język polski w taki sposób, aby umożliwić organizowanie nauczania w małych środowiskach lub w warunkach rozproszenia niektórych mniejszości (dotyczy to zwłaszcza ukraińskiej mniejszości narodowej i łemkowskiej mniejszości etnicznej). Przy tworzeniu klasy, w której prowadzona jest nauka języka ojczystego wystarczy 7 uczniów na poziomie nauczania podstawowego (szkoły podstawowe i gimnazja) oraz 14 uczniów na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego. W przedszkolu na poziomie danego oddziału wystarczy 7 dzieci.

W oparciu o wymienione powyżej rozporządzenie możliwe są następujące formy organizowania nauczania języka mniejszości lub języka regionalnego:

- nauczanie w języku mniejszości lub w języku regionalnym w szkołach lub oddziałach, w których język ten jest językiem wykładowym, tzn. zajęcia edukacyjne są prowadzone w tym języku, z wyjątkiem zajęć obejmujących:
 - a) w szkole podstawowej: w I etapie edukacyjnym – kształcenie zintegrowane w zakresie treści nauczania języka polskiego; w II etapie edukacyjnym – język polski oraz część historii i społeczeństwa dotyczącą historii Polski;
 - b) w pozostałych typach szkół – język polski, część historii dotyczącą historii Polski i część geografii dotyczącą geografii Polski,
- nauczanie w szkołach lub oddziałach, w których zajęcia edukacyjne prowadzone są w dwóch językach: języku polskim i języku mniejszości lub języku regionalnym, będącym drugim językiem nauczania,
- nauczanie języka mniejszości jako przedmiotu dodatkowego, tzn. zajęcia edukacyjne prowadzone są w języku polskim, z wyjątkiem zajęć z języka mniejszości lub języka regionalnego,
- nauczanie języka mniejszości lub języka regionalnego w zespołach międzyszkolnych (w przypadkach, gdy w poszczególnych szkołach zgłosi się zbyt mała liczba zainteresowanych).

W przedszkolach nauczanie języka mniejszości lub języka regionalnego może być organizowane:

- w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych, w których zajęcia są prowadzone w języku mniejszości lub języku regionalnym,
- w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych, w których zajęcia są prowadzone w dwóch językach: polskim oraz języku mniejszości lub języku regionalnym;
- w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych, w których zajęcia w języku mniejszości lub języku regionalnym są prowadzone w wymiarze 4 godzin tygodniowo;
- w międzyprzedszkolnych zespołach nauczania języka mniejszości lub języka regionalnego.

Ponadto, należy wskazać, że dla dzieci spełniających obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, w których zajęcia są prowadzone w języku mniejszości lub języku regionalnym, zajęcia są prowadzone także w języku polskim, w wymiarze 4 godzin tygodniowo.

Nauczanie języka mniejszości oraz języka regionalnego finansowane jest z budżetu państwa. Na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu

podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego wydawanych dla danego roku budżetowego, organy prowadzące (dotujące) szkoły organizujące naukę dla mniejszości dysponują subwencją oświatową zwiększoną w stosunku do innych szkół o 20% w przeliczeniu na jednego ucznia (w przypadku szkół, w których liczba uczniów należących do mniejszości przekracza 84 w szkole podstawowej i 42 w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej) lub 150% (w przypadku szkół, w których jest mniej dzieci należących do mniejszości). Kwota zwiększonej, w stosunku do ogółu szkół, subwencji oświatowej wyniosła ogółem w roku: 2008 – 137.732.616 zł, w 2009 r. – 170.197.043 zł.

Poniższa tabela ilustruje wysokość wydatków edukacyjnych związanych z nauczaniem języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w 2008 r. i 2009 r.

Finansowanie wydatków edukacyjnych w 2008 r. i 2009 r.						
Języki	2008 r.			2009 r.		
	Podręczniki	Subwencja oświatowa	Edukacyjne inne	Podręczniki	Subwencja oświatowa	Edukacyjne inne
białoruski	-	Brak danych	-	-	9.890.159	-
czeski	-	-	-	-	6.840	-
karaimski	-	-	-	-	-	-
kaszubski	334.995	Brak danych	16.624	200.000	47.215.061	-
litewski	289.050	Brak danych	-	345.250	1.620.051	29.900
łemkowski	127.950	Brak danych	-	-	2.188.469	-
niemiecki	-	Brak danych	-	-	82.085.686	-
ormiański	-	Brak danych	-	-	98.521	-
romski	-	Brak danych	-	-	12.861.236	-
rosyjski	-	-	-	-	136.842	-
słowacki	-	Brak danych	-	-	1.367.860	-
tatarski	-	-	-	-	-	-

ukraiński	542.562	Brak danych	30.000	367.738	12.054.875	36.500
żydowski	-	Brak danych	-	-	671.443	-
SUMA	1.294.557	137.732.616	46.624	912.988	170.197.043	66.400

Na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.), uczniowie mogą przystępować do egzaminów maturalnych z języka mniejszości oraz sprawdzianów po szkole podstawowej i egzaminów po gimnazjum w języku mniejszościowym lub regionalnym.

Przepisy prawa oświatowego regulują również inne kwestie szczegółowe związane z organizowaniem nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych, w szczególności:

- tworzenie sieci szkół z nauczaniem języków mniejszościowych lub języka regionalnego, bez konieczności ustalania obwodów szkolnych - art. 58 ust. 2 a ustawy o systemie oświaty,
- uwzględnienie w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego celu i treści nauczania w zakresie języków mniejszości narodowej lub etnicznej oraz języka regionalnego - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) - obowiązujące w roku szkolnym 2009/10 w klasach pierwszych szkoły podstawowej i gimnazjum oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458, z późn. zm.) – podstawa programowa określona w załącznikach do ostatnio wymienionego rozporządzenia jest stosowana w pozostałych klasach szkół podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych do zakończenia cyklu nauczania,
- ustalenie w ramowych planach nauczania dla poszczególnych typów szkół godzin przeznaczonych na naukę języka mniejszości, własnej historii oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa oraz języka regionalnego - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego

2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.),

- dopuszczanie do użytku w szkole programów nauczania i dopuszczanie do użytku szkolnego podręczników do nauki języków mniejszości narodowej lub etnicznej, własnej historii oraz geografii państwa, z którym kulturowo utożsamia się mniejszość narodowa oraz do nauki języka regionalnego - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730).

W większych skupiskach osób posługujących się językiem mniejszości oraz językiem regionalnym powstała sieć szkolna z nauczaniem tych języków. W roku szkolnym 2008/9 składała się ona z 1008 placówek (wliczając przedszkola, klasy „0”, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne oraz zespoły międzyszkolne) i obejmowała ogółem 54 262 uczniów.

Najpełniej z możliwości nauki języków mniejszościowych oraz języka regionalnego korzystają uczniowie szkół podstawowych. Na wyższych etapach edukacyjnych liczba uczniów zainteresowanych nauką języka mniejszościowego lub regionalnego jest wyraźnie niższa. Ponadto na poziomie szkół ponadgimnazjalnych nauką języka mniejszościowego lub regionalnego są znacznie częściej zainteresowani uczniowie szkół licealnych, niż techników oraz szkół zawodowych.

Poniżej przedstawiono zestawienie liczbowe dotyczące placówek przedszkolnych, szkolnych (w tym klas „0” i zespołów międzyszkolnych) oraz uczniów uczących się języka mniejszości lub języka regionalnego jako języków ojczystych, wraz z wymienieniem województw, w których prowadzona jest nauka języka bądź w języku mniejszości (rok szkolny 2008/9 oraz rok szkolny 2009/10):

- język niemiecki – województwa: dolnośląskie, opolskie, pomorskie, śląskie i warmińsko-mazurskie (ogółem 510 placówek, łącznie 38 323 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 536 placówek, łącznie 38 034 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język kaszubski – województwo pomorskie (ogółem 208 placówek, łącznie 8 539 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009, ogółem 254 placówki, łącznie 9 856 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język białoruski – województwo podlaskie (ogółem 40 placówek, łącznie 3 408 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 40 placówek, łącznie 3 214 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),

- język ukraiński – województwa: dolnośląskie, lubuskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie (ogółem 142 placówki, łącznie 2515 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 139 placówek, łącznie 2 401 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język litewski – województwo podlaskie (ogółem 18 placówek, łącznie 689 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 18 placówek, łącznie 687 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język łemkowski – województwa: dolnośląskie, lubuskie, małopolskie (ogółem 37 placówek, łącznie 385 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 33 placówki, łącznie 303 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język słowacki – województwo małopolskie (ogółem 11 placówek, łącznie 230 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; ogółem 12 placówek, ogółem 183 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język hebrajski – Wrocław, Warszawa (6 placówek niepublicznych, łącznie 296 uczniów – w roku szkolnym 2008/2009; 6 placówek niepublicznych, łącznie 307 uczniów w roku szkolnym 2009/2010),
- język ormiański – (jedna szkoła podstawowa w Krakowie, 16 uczniów w roku szkolnym 2008/2009; w roku szkolnym 2009/2010 - 19 uczniów).

Mając na uwadze konieczność zachowania i rozwoju języka romskiego oraz potrzebę wspierania przygotowania przedszkolnego dzieci romskich, MSWiA i MEN powołały w 2008 r. grupę ekspertów do spraw języka romskiego. Efektem prac grupy jest propozycja standaryzacji zapisu języka romskiego uwzględniająca różnice dialektalne występujące w Polsce, publikacja opracowanych przez Karola *Parno* Gierlińskiego elementarzy dla dzieci romskich w dialekcie Polska Roma i Romów Karpaccich, stworzenie ich wersji multimedialnych oraz portalu internetowego będącego narzędziem dalszych prac i dyskusji związanych z rozwojem języka romskiego.

Dane dotyczące nauczania języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego jako języków ojczystych na poszczególnych etapach nauczania przedstawia poniższa tabela¹:

¹ Liczba placówek przedstawiona powyżej jest mniejsza od sumy placówek w ujęciu tabelarycznym. Wynika to z faktu, iż w tabeli wyodrębniono oddziały przedszkolne, które nie są samodzielnymi placówkami, stanowią natomiast integralną część szkoły podstawowej. Oddziały te funkcjonują na ogół w szkołach, w których uczniowie korzystają z nauki języków mniejszościowych lub języka regionalnego. Podobnie jest z zespołami międzyszkolnymi – w większości funkcjonują w szkołach, w których uczniowie korzystają z nauki języków mniejszościowych lub języka regionalnego. W części opisowej szkoła podstawowa, w której prowadzona jest nauka języka mniejszości i jednocześnie funkcjonuje oddział przedszkolny, w którym prowadzona jest taka nauka wykazana jest tylko raz, podobnie jest ze szkołami, w których funkcjonują zespoły międzyszkolne.

Typ placówki	2008/2009		2009/2010	
	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów
Język białoruski				
Przedszkola	1	81	1	82
Oddziały przedszkolne przy SP	2	7	1	4
Szkoła podstawowa	24	1 524	22	1463
Gimnazjum	14	922	14	859
Liceum ogólnokształcące	3	777	3	787
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	0	0	1	13
Międzyszkolne zespoły	2	97	2	6
Razem	46	3 408	44	3 214
Język hebrajski				
Przedszkola	2	83	2	100
Oddziały przedszkolne przy SP	0	0	0	0
Szkoła podstawowe	2	176	2	180
Gimnazjum	2	37	2	27
Liceum ogólnokształcące	0	0	0	0
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	0	0	0	0
Międzyszkolne zespoły	0	0	0	0
Razem	6	296	6	307
Język regionalny – kaszubski				
Przedszkola	5	55	5	53
Oddziały przedszkolne przy SP	26	142	29	101
Szkoła podstawowa	162	6 981	185	8 211
Gimnazjum	46	1 158	52	1 257
Liceum ogólnokształcące	4	142	5	201
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	1	8	0	0
Międzyszkolne zespoły	6	53	7	33
Razem	250	8 539	283	9 856
Język litewski				
Przedszkola	2	89	2	91
Oddziały przedszkolne przy SP	3	8	3	12
Szkoła podstawowa	9	332	8	296
Gimnazjum	4	162	3	167
Liceum ogólnokształcące	1	91	2	101
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	1	1	0	0
Zespoły międzyszkolne	1	6	2	20
Razem	21	689	20	687
Język lemkowski				
Przedszkola	1	10	1	4
Oddziały przedszkolne przy SP	3	3	4	4
Szkoła podstawowa	21	185	20	155
Gimnazjum	11	89	8	79
Liceum ogólnokształcące	1	10	2	13
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	0	0	0	0
Zespoły międzyszkolne	11	88	6	48
Razem	48	385	41	303
Język niemiecki				

Przedszkola	132	4 638	145	5 248
Oddziały przedszkolne przy SP	41	669	40	698
Szkoła podstawowa	266	23 519	277	23 885
Gimnazjum	89	9 450	89	7 948
Liceum ogólnokształcące	0	0	0	0
Liceum profilowane	0	0	1	38
Szkoła zawodowa	0	0	1	22
Zespoły międzyszkolne	5	47	11	195
Razem	533	38 323	564	38 034
Język ormiański				
Przedszkola	0	0	0	0
Oddziały przedszkolne przy SP	0	0	0	0
Szkoła podstawowa	1	16	1	19
Gimnazjum	0	0	0	0
Liceum ogólnokształcące	0	0	0	0
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	0	0	0	0
Zespoły międzyszkolne	0	0	0	0
Razem	1	16	1	19
Język słowacki				
Przedszkole	1	18	1	1
Oddziały przedszkolne przy SP	3	7	3	5
Szkoła podstawowa	6	151	6	144
Gimnazjum	3	42	4	33
Liceum ogólnokształcące	0	0	0	0
Liceum profilowane	0	0	0	0
Szkoła zawodowa	0	0	0	0
Zespoły międzyszkolne	1	12	0	0
Razem	14	230	14	183
Język ukraiński				
Przedszkole	3	97	3	98
Oddziały przedszkolne przy SP	29	59	27	67
Szkoła podstawowa	70	922	68	822
Gimnazjum	45	519	43	506
Liceum ogólnokształcące	6	308	6	281
Liceum profilowane	2	6	2	6
Szkoła zawodowa	0	0	3	22
Zespoły międzyszkolne	45	604	44	599
Razem	200	2 515	196	2 401
Razem wszystkie języki	1 119	54 401	1 169	55 004

Zawarte w tabeli dane przedstawione zostały według stanu na dzień 30 września danego roku szkolnego.

W tabeli nie ujęto danych dotyczących nauczania języka romskiego. Nauczanie tego języka w szkołach publicznych jest w fazie przygotowywania bazy dydaktycznej we współpracy ze środowiskiem romskim.

Należy także wskazać na przyjęcie w 2002 r. *Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce*, która jest dokumentem wypracowanym wspólnie przez przedstawicieli mniejszości litewskiej w Polsce oraz przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej.

Zapisy *Strategii* dotyczą między innymi problemu likwidacji małych szkół z litewskim językiem nauczania na terenie gminy Sejny. W efekcie spotkań i dyskusji zdecydowano o rozwiązaniu wskazującym na możliwość koncentracji oświaty dla mniejszości litewskiej na terenie gminy Sejny w ramach Centrum Oświaty Litewskiej. Dzięki zaangażowaniu Fundacji im. Biskupa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski” w Sejnach od dnia 1 września 2005 r. rozpoczęła działalność szkoła litewska „Žiburys”, działająca w ramach Centrum Oświaty Litewskiej w Sejnach. W skład Centrum wchodzi przedszkole oraz szkoła podstawowa i gimnazjum z litewskim językiem nauczania. Szkoła podstawowa oraz gimnazjum mają status szkół niepublicznych na prawach szkół publicznych, a ich organem prowadzącym jest Fundacja im. Biskupa Antanasa Baranauskasa. Środki finansowe na funkcjonowanie placówki pochodzą m.in. z budżetu państwa w ramach przekazywanej jednostkom samorządu terytorialnego subwencji oświatowej. Fundacja im. Biskupa Antanasa Baranauskasa otrzymuje również dodatkowe dofinansowanie z budżetu państwa na podstawie przepisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. W grudniu 2006 r. przyjęta została również *Strategia rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce* (w lutym 2007 r. zaakceptowana przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Edukacji Narodowej). Dokument ten powstał przy udziale jednostek samorządu terytorialnego, kuratorów oświaty, a także organizacji mniejszości niemieckiej w Polsce. Głównymi celami *Strategii* było doprowadzenie do powstania szkół dwujęzycznych z polskim i niemieckim językiem nauczania oraz zwiększenie liczby uczniów kontynuujących naukę języka niemieckiego jako języka ojczystego w szkołach ponadgimnazjalnych. Nadrzędnym celem tego dokumentu jest opracowanie dla szkół z językiem mniejszości niemieckiej wszystkich niezbędnych podręczników i programów nauczania. Realizacja tego celu wymaga ścisłego współdziałania rzeczoznawców organizacji mniejszości niemieckiej (zwłaszcza Niemieckiego Towarzystwa Oświatowego), autorów, wydawców oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. Kolejnym aspektem istotnym dla rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce jest zapewnienie opieki metodycznej dla nauczycieli uczących języka niemieckiego lub w języku niemieckim. Zgodnie z zapisami *Strategii* na Uniwersytecie Opolskim powinno powstać centrum kształcenia nauczycieli języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej. Pierwszym krokiem w realizacji tego celu będzie włączenie do programu studiów, metodyki nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości. Docelowo w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Opolskiego uruchomiona zostanie specjalizacja - nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości.

*e) (ii) zapewnić możliwość studiowania tych języków jako przedmiotów
w szkolnictwie na poziomie uniwersyteckim i wyższym*

W Polsce istnieje możliwość studiowania języków, którymi posługują się mniejszości, jako przedmiotów w szkolnictwie na poziomie uniwersyteckim i wyższym na kierunku - filologia. Ponadto, wspomniane języki nauczane są na lektoratach organizowanych na różnych kierunkach studiów. Wykaz języków mniejszości, które w 2008 r. były przedmiotem nauczania na uniwersytetach oraz w szkołach wyższych stanowi załącznik nr 1 do Raportu.

Należy także podkreślić, że w Instytucie Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie od roku akademickiego 2001/2002, działa specjalność - filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim. Utworzenie wspomnianej specjalności wynikało z potrzeby kształcenia nauczycieli języka łemkowskiego. Od roku 2008 prowadzenie specjalności filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim finansowane jest z budżetu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Studenci tej specjalności poza przygotowaniem merytorycznym do nauczania języka łemkowskiego, mają także możliwość odbycia praktyk studenckich – pedagogicznej, kulturoznawczej i językowej, a także warsztatów z dziennikarstwa etnicznego.

Ponadto, od semestru letniego roku akademickiego 2009/2010 Uniwersytet Gdański utworzył specjalność - kaszubistyka na kierunku studiów - filologia polska. Studiowanie tej specjalności pozwoli poznać właściwości języka kaszubskiego, dorobek literatury i piśmiennictwa w tym języku. Wśród nauczanych przedmiotów znajdują się: literatura kaszubska, praktyczna nauka języka kaszubskiego oraz historia i kultura Kaszub. Absolwent kierunku filologia polska, specjalizacja - kaszubistyka, posiadający wiedzę ogólnohumanistyczną i zarazem humanistyczną regionalną, będzie przygotowany do pracy naukowej, do wykonywania zawodu nauczyciela, animatora kultury, pracy w archiwach, wydawnictwach, redakcjach czasopism, środkach masowego przekazu. Poszerzona specjalizacja nauczycielska zapewni studentom przygotowanie merytoryczne do nauczania języka polskiego oraz języka kaszubskiego w różnych typach szkół.

Uniwersytet Gdański przeprowadził także trzy edycje studiów podyplomowych dla nauczycieli języka kaszubskiego, finansowane ze środków Unii Europejskiej. Z uwagi na duże zainteresowanie wspomnianymi studiami, uczelnia planuje ich kontynuację. Od 1989 r. w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego prowadzony jest również lektorat języka kaszubskiego.

Ponadto, Instytut Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku od roku akademickiego 2009/10 prowadzi studium podyplomowe o profilu metodyczno-kulturoznawczym w zakresie

nauczania języka kaszubskiego. Studia kierowane są do osób posiadających dyplom ukończenia studiów pierwszego lub drugiego stopnia dowolnego kierunku kształcenia, które znają język kaszubski w mowie i piśmie. Absolwenci wspomnianych studiów zdobywają kwalifikacje niezbędne do nauczania języka kaszubskiego w szkole. W roku akademickim 2009/10 do rekrutacji przystąpiło około 60 osób.

Przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym zgłaszają postulat stworzenia systemowego rozwiązania dotyczącego funkcjonowania filologii języka mniejszościowego, uwzględniającego m.in.: mniejszą liczebność grup studenckich, a także wprowadzającego specjalne zasady dotyczące minimum kadrowego oraz możliwości zatrudniania pracowników zewnętrznych. W lutym 2010 r. zagadnienie funkcjonowania filologii mniejszościowych był tematem obrad Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

g) podjąć starania zmierzające do zapewnienia nauczania historii i kultury, której odpowiada dany język regionalny lub mniejszościowy

Przepisy ustawy o systemie oświaty wprowadzają możliwość nauczania historii i kultury, której odpowiada dany język regionalny lub mniejszościowy, na podstawie programów nauczania opracowanych i dopuszczonych przez szkołę. Podręczniki do nauczania historii są dopuszczane do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej na podstawie opinii rzeczoznawców. Autorzy i wydawcy podręczników do nauczania historii i geografii są zobowiązani do uwzględnienia zaleceń dwustronnych komisji podręcznikowych oraz innych komisji i zespołów do spraw podręczników, działających na podstawie międzynarodowych umów dotyczących współpracy w zakresie edukacji lub porozumień komitetów narodowych UNESCO.

h) zapewnić nauczycielom podstawowe i dalsze szkolenie niezbędne do zrealizowania przyjętych przez Stronę punktów od a do g,

Kwalifikacje nauczycieli języków mniejszościowych oraz języka regionalnego zostały określone przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 50, poz. 400).

Na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. Nr 200, poz. 1537), istnieje możliwość powoływania doradców metodycznych w zakresie nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Zgodnie z art. 5 ust. 5 b i art. 5 a ust. 2 pkt 3 cytowanej wyżej ustawy o systemie oświaty, podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie i prowadzenie, stosownie do potrzeb, doradztwa metodycznego dla nauczycieli języków mniejszościowych oraz języka regionalnego są wojewódzkie placówki doskonalenia nauczycieli, prowadzone przez samorząd województwa.

W 2009 r. opiekę metodyczną nad szkołami dla mniejszości sprawowało 5 nauczycieli konsultantów oraz 12 doradców metodycznych specjalizujących się w językach mniejszości.

- i) ustanowić organ lub organy nadzorcze odpowiedzialne za monitorowanie podjętych środków i postępu uzyskanego w dziedzinie wprowadzania lub rozwoju nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych oraz za sporządzanie okresowych raportów na temat wysuniętych przez nie wniosków, które będą przekazywane do wiadomości publicznej*

Sprawowanie nadzoru na prawidłowością organizowania procesu nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w szkołach publicznych na terenie poszczególnych województw, należy do kompetencji wojewódzkich kuratorów oświaty.

- 2. Jeśli chodzi o szkolnictwo i w odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, umożliwiać, zachęcać i zapewniać nauczanie w języku regionalnym lub mniejszościowym lub nauczanie tego języka na wszystkich odpowiednich poziomach nauczania.*

W polskim systemie oświaty istnieje możliwość nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w szkołach znajdujących się na terytoriach innych niż te, na których wspomniane języki są tradycyjnie używane. Podstawą prowadzenia nauki języków mniejszości jako języków ojczystych jest, określona w przepisach prawa oświatowego, minimalna liczba uczniów, których rodzice lub opiekunowie prawni zgłosili potrzebę zorganizowania wspomnianej nauki. Kwestia ta została omówiona w punkcie dotyczącym realizacji art. 8 ust. 1 Karty.

Art. 9

Władze sądownicze

2. Strony zobowiązują się:

a) nie zaprzeczać ważności dokumentów prawnych sporządzonych wewnątrz państwa wyłącznie z tego powodu, że zostały sporządzone w języku regionalnym lub mniejszościowym

Przyjęcie przez Polskę art. 9 ust. 2 pkt a Karty stanowi potwierdzenie ważności dokumentów prawnych sporządzonych w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Zgodnie z art. 2 pkt 2 cytowanej wyżej ustawy o języku polskim, ustawa ta nie narusza praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Należy jednak mieć na uwadze, że aby w postępowaniu sądowym można było skutecznie przeprowadzić dowód z dokumentu sporządzonego w języku regionalnym lub mniejszościowym niezbędne będzie dokonanie jego tłumaczenia na język urzędowy.

Art. 10

Władze administracyjne i służby publiczne

2. W odniesieniu do władz lokalnych i regionalnych, na których terytorium liczba mieszkańców będących użytkownikami języków regionalnych lub mniejszościowych jest taka, że uzasadnia środki wymienione poniżej, Strony zobowiązują się do dopuszczania lub zachęcania do:

b) możliwości składania przez użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych ustnych lub pisemnych wniosków w tych językach

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przewiduje możliwość używania przed organami gminy, obok języka urzędowego, języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego jako języków pomocniczych. Zgodnie z art. 9 wymienionej wyżej ustawy język pomocniczy może być używany wyłącznie w gminach, w których liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości lub posługujących się językiem regionalnym, jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy, zaś sama gmina została wpisana do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy. Wprowadzenie języka pomocniczego jest obecnie możliwe w 51 gminach na terenie całej Polski, w tym w województwie podlaskim w 13, opolskim w 27, pomorskim w 10 oraz śląskim w 1. Wpisu do Urzędowego Rejestru Gmin

dokonuje minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, na podstawie wniosku rady gminy.

Przed dokonaniem wpisu do Urzędowego Rejestru Gmin Minister weryfikuje wniosek gminy i może odmówić wpisania gminy, jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Na odmowę dokonania wpisu do Urzędowego Rejestru Gmin radzie gminy przysługuje skarga do sądu administracyjnego. Na podstawie zawartego w ustawie upoważnienia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie, w którym określił sposób prowadzenia rejestru oraz wzór wniosku o wpisanie do tego rejestru. Ponadto, ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przewiduje, że wykreślenie gminy z rejestru może się odbyć wyłącznie na wniosek rady gminy.

Wymieniona ostatnio ustawa reguluje także zakres w jakim język mniejszości może być używany przed organami gminy. Należy zaznaczyć, że język pomocniczy może być używany tylko w kontaktach urzędu z osobami należącymi do mniejszości. Ustawa dopuszcza zwracanie się do organów gmin w języku pomocniczym w formie pisemnej i ustnej, w tym do wniesienia podania. Przedstawiciel mniejszości może również, na wyraźny wniosek, uzyskać od urzędu gminy odpowiedź w języku pomocniczym w formie pisemnej lub ustnej, przy czym procedura odwoławcza odbywa się wyłącznie w języku urzędowym.

Z wyżej przytoczonych przepisów wynika, że język pomocniczy może być używany w kontaktach urzędu z przedstawicielami danej mniejszości, nie ma zaś wpływu na ogólną zasadę posługiwania się w kontaktach urzędu z interesantami językiem urzędowym oraz na obsługę osób, które nie należą do mniejszości.

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym wprowadziła również mechanizm, który ma zachęcać pracowników jednostek samorządu terytorialnego do uczenia się języków pomocniczych i w efekcie zapewniać wysoką jakość obsługi osób należących do mniejszości w ich językach ojczystych. Zgodnie z art. 11 ust. 1 wymienionej ostatnio ustawy w gminie wpisanej do rejestru pracownikom zatrudnionym w urzędzie gminy, w jednostkach pomocniczych gminy oraz w gminnych jednostkach i zakładach budżetowych może być przyznany dodatek z tytułu znajomości języka pomocniczego. Na podstawie zawartego w ustawie upoważnienia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie, w którym określił wykaz dyplomów, zaświadczeń i certyfikatów potwierdzających znajomość języków mniejszości.

Zgodnie z art. 15 ustawy koszty związane z wprowadzeniem i używaniem języka pomocniczego ponosi budżet gminy.

Według stanu na dzień 29 września 2010 r. do Urzędowego Rejestru Gmin jest wpisanych 30 gmin, w tym sześć gmin województwa podlaskiego (w jednej językiem pomocniczym jest język litewski, w pięciu pozostałych – białoruski), dwie gminy województwa pomorskiego (w których językiem pomocniczym jest język kaszubski) oraz dwadzieścia dwie gminy województwa opolskiego z językiem pomocniczym niemieckim.

Jako pierwsza do Urzędowego Rejestru Gmin została wpisana, w dniu 25 stycznia 2006 r., gmina Radłów z językiem pomocniczym niemieckim, w 2006 r. do wspomnianego Rejestru wpisano kolejne czternaście gmin, pięć gmin w roku 2007, jedną gminę w roku 2008, siedem gmin w 2009 r. oraz dwie gminy w 2010 r.

W szesnastu gminach województwa opolskiego, jednej gminie województwa pomorskiego oraz jednej gminie województwa podlaskiego osoby należące do mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym zwracały się do organów gminy w języku pomocniczym. We wspomnianych gminach zainteresowanym udzielano odpowiedzi w języku pomocniczym, zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej. Wyjątek stanowiła gmina w województwie podlaskim, w której odpowiedź została udzielona w języku polskim, w związku z tym, iż wnioskodawcy nie żądali odpowiedzi w języku mniejszości. Udzielane w języku pomocniczym odpowiedzi dotyczyły następujących spraw: społecznych, socjalnych, ubezpieczeń i podatków, spadkowych, prawa pracy, meldunkowych i ewidencji ludności, dokumentów osobowych (dowodów osobistych, aktów urodzenia, małżeństwa, zgonów), ochrony środowiska, nabycia działek, możliwości rozpoczęcia inwestycji, współpracy z miastami partnerskimi (w sferze gospodarczej i kulturalnej). Na terenie wspomnianych gmin zatrudnieni są pracownicy z bardzo dobrą znajomością języków pomocniczych.

Lista gmin, które zostały wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin, w których jest używany język pomocniczy, została umieszczona na witrynie internetowej MSWiA. Rejestr prowadzony jest przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w formie elektronicznej.

Wykaz gmin wpisanych na podstawie art. 10 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym do Urzędowego Rejestru Gmin, stanowi załącznik nr 2 do Raportu.

g) używania lub przyjmowania, o ile będzie to konieczne, łącznie z nazwą w języku (językach) oficjalnym tradycyjnych i poprawnych form nazw miejscowych w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym przewiduje możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw ulic, miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym. Dodatkowe nazwy miejscowości mogą być wprowadzone w gminie w dwóch przypadkach: jeżeli w wyniku ostatniego spisu powszechnego urzędowo ustalona liczba mieszkańców gminy deklarujących przynależność do mniejszości lub posługiwanie się językiem regionalnym jest nie mniejsza niż 20 % lub w sytuacji, gdy wymóg ten nie został spełniony, ale na terenie gminy są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w języku mniejszości lub w języku regionalnym.

Dodatkowe nazwy miejscowości nie mogą nawiązywać do nazw z okresu 1933-1945, nadanych przez władze Trzeciej Rzeszy Niemieckiej lub Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Po roku 1933 władze nazistowskie na masową skalę zmieniały nazwy miejscowości, podobną akcją – choć w mniejszym zakresie - przeprowadziły władze radzieckie po 1939 r. Intencją ustawodawcy było uniknięcie sytuacji, w której dodatkowe nazwy miejscowości stanowiłyby nawiązanie do wspomnianych systemów totalitarnych.

Ponadto, dodatkowe tradycyjne nazwy miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym nie mogą być stosowane samodzielnie. Na podstawie zawartego w ustawie upoważnienia Minister Infrastruktury wydał, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, rozporządzenie, z dnia 10 sierpnia 2005 r. w sprawie umieszczania na znakach i tablicach dodatkowych nazw w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym (Dz. U. Nr 157, poz. 1320), zgodnie z którym, w przypadku gdy na znakach i tablicach występuje jedna nazwa w języku polskim, wielkość liter, którymi zapisano dodatkową nazwę, powinna być taka sama jak wielkość liter, którymi zapisano nazwę w języku polskim, natomiast w przypadku gdy występuje więcej niż jedna nazwa w języku polskim, wielkość liter, którymi zapisano dodatkowe nazwy, powinna być o jedną czwartą mniejsza. Krój liter w obu językach jest taki sam. Ponadto, dodatkowe nazwy są zapisane literami alfabetu właściwego dla języka danej mniejszości narodowej lub etnicznej albo dla języka regionalnego, z uwzględnieniem specyficznych dla tego alfabetu znaków diakrytycznych.

Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym warunkiem wprowadzenia dodatkowej nazwy miejscowości, obiektu fizjograficznego lub ulicy w języku mniejszości lub w języku regionalnym jest wpisanie gminy do prowadzonego przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz

mniejszości narodowych i etnicznych Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości. Minister dokonuje wpisu na wnioski rady gminy.

Na podstawie zawartego w ustawie upoważnienia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie, w którym określił szczegółowy zakres informacji zawartych we wspomnianym rejestrze. Rejestr ten zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Rejestru gmin, na których obszarze są używane nazwy w języku mniejszości, wzorów wniosków o wpisanie do tego Rejestru oraz o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości narodowej lub etnicznej albo w języku regionalnym (Dz. U. Nr 102, poz. 85) składa się z: rejestru gmin, na obszarze których używane są dodatkowe nazwy ulic oraz rejestru gmin, na obszarze których używane są dodatkowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych. Wnioski o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego są opiniowane przez wojewodę oraz Komisję Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Tryb opiniowania nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych przez Komisję określa ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. 166, poz. 1612, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie trybu pracy Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych oraz wysokości wynagrodzenia przysługującego jej członkom za udział w posiedzeniach (Dz. U. Nr 177, poz. 1831).

Negatywna opinia Komisji skutkuje odmową dokonania wpisu do rejestru i w konsekwencji brakiem możliwości używania tej nazwy jako nazwy dodatkowej na terenie gminy. Na odmowę dokonania wpisu radzie gminy przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

Według stanu na dzień 29 września 2010 r. do Rejestru gmin są wpisane 33 gminy, w tym dwadzieścia dwie gminy województwa opolskiego (dodatkowe nazwy w języku niemieckim), siedem gmin województwa pomorskiego (dodatkowe nazwy w języku kaszubskim), dwie gminy województwa śląskiego (dodatkowe nazwy w języku niemieckim), jedna gmina województwa podlaskiego (dodatkowe nazwy w języku litewskim) oraz jedna gmina województwa małopolskiego (dodatkowe nazwy w języku łemkowskim). Jako pierwsza do Rejestru gmin została wpisana, w dniu 22 grudnia 2006 r., gmina Radłów z dodatkowymi nazwami w języku niemieckim, w 2007 r. do wspomnianego Rejestru wpisano kolejne trzy gminy, piętnaście gmin w roku 2008, siedem gmin w 2009 r. oraz siedem gmin w 2010 r.

Do chwili obecnej żadna z gmin nie zgłosiła wniosku o wpisanie do Rejestru gmin, w związku z zamiarem wprowadzenia na swoim terenie dodatkowych nazw ulic w języku mniejszości.

Ponadto, wnioski gmin: Orla, Reńska Wieś, Bierawa, Parchowo i Sulęczyno zostały przekazane do Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych.

Lista gmin, które zostały wpisane do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości, została umieszczona na witrynie internetowej MSWiA. Rejestr jest prowadzony przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w formie elektronicznej.

Wykaz gmin wpisanych na podstawie art. 12 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości, stanowi załącznik nr 3 do Raportu.

Zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, koszty związane z wymianą tablic informacyjnych wynikającą z ustalenia dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego w języku mniejszości, ponosi budżet państwa.

W dniu 10 marca 2008 r. zawarte zostało pierwsze porozumienie pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji a Gminą Radłów, dotyczące przekazania środków z budżetu państwa, przeznaczonych na wymianę tablic informacyjnych w związku z wprowadzeniem dodatkowych nazw miejscowości w języku mniejszości. Do dnia 30 kwietnia 2010 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podpisał porozumienia na realizację zadań polegających na wymianie tablic informacyjnych zawierających dodatkowe nazwy miejscowości w językach mniejszości oraz w języku regionalnym z następującymi gminami: Chmielno, Cisek, Stężyca, Chrzastowice, Izbicko, Tarnów Opolski, Puńsk, Dobrodzień, Leśnica, Ujazd, Gorlice, Zębowice, Biała, Walce, Głogówek, Komprachcice, Strzeleczyki, Bytów, Sierakowice, Jemielnica, Szemud oraz Kolonowskie. Obecnie trzy gminy oczekują na przyznanie dotacji na pokrycie kosztów wymiany tablic informacyjnych. W 2008 r. z budżetu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na wymianę tablic informacyjnych została przekazana dotacja w wysokości - 443.532,92 zł, w roku 2009 – 537.446,55 zł². Zaplanowana w budżecie kwota na rok 2010 wynosi 600.000,00 zł, do chwili obecnej wykorzystano środki w wysokości 597.569,00 zł.

² Kwota przekazana gminom na realizację zadań polegających na wymianie tablic informacyjnych, wynikającej z ustalenia dodatkowych nazw w językach mniejszości oraz w języku regionalnym. Środki na ten cel zostały zapewnione w budżecie państwa w wysokości 500.000,00 zł. Wyższa od zaplanowanej kwota dotacji przekazanych gminom wynika z faktu, że część środków została niewykorzystana i zwrócona do budżetu państwa, następnie ponownie przekazana kolejnym gminom.

5. Strony zobowiązują się do zezwolenia, na wniosek zainteresowanych, na używanie lub przybieranie nazwisk w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Obywatele polscy należący do mniejszości narodowych i etnicznych, zgodnie z polskim ustawodawstwem, mogą dokonywać zmiany imienia i nazwiska na wersję zgodną z brzmieniem i pisownią języka ojczystego w trybie administracyjnym, na podstawie ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz. U. Nr 220, poz. 1414). Zmiany pisowni imion i nazwisk można dokonywać w Urzędach Stanu Cywilnego właściwych dla miejsca zamieszkania. Prawo osób należących do mniejszości narodowych do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości zostało także zagwarantowane w art. 7 ust. 1 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Zgodnie z ust. 2 wymienionego powyżej artykułu imiona i nazwiska osób należących do mniejszości zapisane w alfabecie innym niż alfabet łaciński podlegają transliteracji. Na podstawie zawartego w ustawie upoważnienia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie, w którym określił sposób transliteracji, w taki sposób, aby uwzględnione zostały zasady pisowni języka mniejszości. Takie rozwiązanie podyktowane było chęcią uniknięcia trudności w odczytywaniu imion i nazwisk, których dostarczałyby pisownia w innych alfabetach. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż alfabet łaciński (Dz. U. Nr 102, poz. 855), przewiduje dokonanie wspomnianej transliteracji w stosunku do imion i nazwisk osób należących do mniejszości: białoruskiej, łemkowskiej, ormiańskiej, rosyjskiej, ukraińskiej oraz żydowskiej.

Prawo do używania imion i nazwisk w brzmieniu języka mniejszości narodowej jest także zagwarantowane w traktatach o przyjaźni i dobrosąsiedzkich stosunkach z Republiką Federalną Niemiec, Ukrainą, Republiką Białoruś oraz Republiką Litewską.

W 2009 r. 100 osób dokonało zmiany imienia i nazwiska w trybie administracyjnym (83 osoby dokonały zmiany na język niemiecki, 7 – na język litewski, 4 – na język hebrajski, 2 – na język rosyjski oraz język romski, 1 – na język ukraiński oraz język ormiański).

W związku z sygnalizowanym przez przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych problemem niedostatecznej wiedzy pracowników Urzędów Stanu Cywilnego na temat prawa osób należących do mniejszości narodowych do używania oraz pisowni imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości, w szczególności do rejestracji w aktach stanu

cywilnego i dokumentach tożsamości, w grudniu 2009 r. Sekretarz Stanu w MSWiA wystąpił do wszystkich Wojewodów z prośbą o przypomnienie Urzędowi Stanu Cywilnego o przysługującym mniejszościom prawie. Z przekazanych do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji informacji wynika, że Wojewodowie wystosowali do organów gmin na terenie swoich województw pisma przypominające o wymienionym powyżej prawie. Ponadto, kwestia pisowni imion i nazwisk osób należących do mniejszości będzie przedmiotem szkolenia dla kierowników Urzędów Stanu Cywilnego, a także zostanie poddana szczegółowej kontroli we wspomnianych urządach.

Art. 11

Media

1. Strony zobowiązują się ze względu na użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których mówi się tymi językami, w zależności od sytuacji każdego języka, w zakresie, w jakim władze publiczne posiadają bezpośrednie lub pośrednie kompetencje, uprawnienia lub w jakim odgrywają rolę w tej dziedzinie, i przy poszanowaniu zasady niezależności i autonomii mediów:

a) w stopniu, w jakim radio i telewizja pełnią misję służby publicznej:

- (ii) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie co najmniej jednej stacji radiowej i jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych, lub*
- (iii) że wydadzą odpowiedni przepis przewidujący, by nadawcy oferowali programy w językach regionalnych lub mniejszościowych,*

W odniesieniu do wskazanych powyżej kwestii należy wskazać na przepis art. 54 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi, że:

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Ponadto, zgodnie z przepisem art. 213 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji stoi na straży wolności słowa, prawa do informacji oraz interesu publicznego w radiofonii i telewizji.*

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, wprowadziła zmiany w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r. Nr 253, poz. 253, z późn. zm.), rozszerzając katalog zadań związanych

z realizacją misji publicznej o zadanie związane z uwzględnianiem potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, w tym emitowanie programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym.

Według Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji audycje adresowane do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym spełniają łącznie następujące kryteria:

- w całości poświęcone są problematyce dotyczącej mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym,
- biorą w nich udział przedstawiciele mniejszości narodowej lub etnicznej albo społeczności posługującej się językiem regionalnym,
- adresatem jest mniejszość narodowa lub etniczna, albo społeczność posługująca się językiem regionalnym,
- są realizowane w języku mniejszości narodowej, etnicznej lub w języku regionalnym,
- redagowane są przez zespół złożony z przedstawicieli zainteresowanej mniejszości narodowej, etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Audycje w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym finansowane są ze środków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Przy określaniu sposobu podziału wpływów z opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiowych i telewizyjnych, począwszy od podziału na 2006 rok, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydziela środki na koszty realizowanego przez Radio Olsztyn S.A. programu dla mniejszości ukraińskiej. Na finansowanie działalności tego programu Krajowa Rada Radiofonii i Telewizja wydzieliła w latach 2007-2009 corocznie po 207 tys.zł.

Dodatkowo w ramach środków przeznaczonych na pokrycie kosztów realizacji misji, o której mowa w art. 21 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji, wyodrębnione zostały środki na finansowanie kosztów bezpośrednich tworzenia audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych w spółkach radiofonii regionalnej.

Zestawienie środków z rachunku bankowego KRRiT wyodrębnionych w uchwałach KRRiT na finansowanie kosztów bezpośrednich tworzenia wyżej wymienionych audycji oraz wykonanie według danych ze spółek regionalnych, w latach 2007-2008 przedstawiało się następująco (w tys.zł):

Spółka radiofonii	2007 rok	Relacja	2008 rok	Relacja
-------------------	----------	---------	----------	---------

regionalnej	prognoza środków z rachunku KRRiT na podstawie uchwały KRRiT	Wykonanie	kol.(3:2)	prognoza środków z rachunku KRRiT na podstawie uchwały KRRiT	wykonanie	kol.(6:5)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1) Radio Białystok S.A.	560	490	87,5%	500	444	88,8%
2) Radio Gdańsk S.A.	249	272	109,2%	278	229	82,4%
3) Radio Katowice S.A.	87	78	89,7%	86	65	75,6%
4) Radio Kielce S.A.	16	60	375,0%	0	64	x
5) Radio Koszalin S.A.	80	28	35,0%	80	34	42,5%
6) Radio Kraków S.A.	52	24	46,2%	52	15	28,8%
7) Radio Lublin S.A.	16	5	31,3%	9	22	244,4%
8) Radio Łódź	0	5	x	6	1	16,7%
9) Radio Olsztyn S.A.	46	61	132,6%	77	90	116,9%
10) Radio Opole S.A.	208	182	87,5%	208	171	82,2%
11) Radio Rzeszów S.A.	116	116	100,0%	113	113	100,0%
12) Radio Szczecin S.A.	14	8	57,1%	14	9	64,3%
13) Radio Wrocław S.A.	19	6	31,6%	20	4	20,0%
14) RAZEM	1 463	1 335	91,3%	1 443	1 261	87,4%

Na 2007 rok Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie wydzieliła środków na pokrycie kosztów audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych w oddziałach terenowych Telewizji Polskiej S.A. w Warszawie, natomiast środki na pokrycie kosztów tworzenia tych audycji zostały wyodrębnione przez KRRiT na 2008 rok w kwocie 1.404 tys.zł.

Telewizja Polska S.A. przeznaczyła w 2007 roku na finansowanie kosztów audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych wpływy abonamentowe w kwocie 1.029 tys.zł, natomiast w 2008 roku – w wysokości 1.333 tys.zł.

Przy podziale środków z rachunku bankowego KRRiT na 2009 rok, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie określiła kwoty środków przeznaczonych na audycje dla mniejszości narodowych i etnicznych, lecz zobowiązała zarządy spółek radiofonii regionalnej oraz Telewizji Polskiej S.A. w Warszawie do wyodrębnienia w ramach wpływów na finansowanie kosztów realizowanej misji, środków na finansowanie kosztów audycji dla mniejszości narodowych i etnicznych. Telewizja Polska S.A. w Warszawie przeznaczyła w 2009 r. na finansowanie kosztów wspomnianych audycji 783 tys. zł.

Przy określaniu sposobu podziału środków z rachunku bankowego KRRiT na 2010 r., Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie wyodrębniła środków na pokrycie kosztów audycji

dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Audycje adresowane do poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych oraz do społeczności posługującej się językiem regionalnym w ich językach ojczystych oraz w języku kaszubskim ukazywały się w programach regionalnych TVP INFO - w paśmie rozłączonym i wspólnym oraz w rozgłoszeniach regionalnych Polskiego Radia. W 2009 r. na wspomniane audycje Telewizja Polska przeznaczyła 140,3 godziny, a rozgłoszenie regionalne Polskiego Radia 1443,8 godziny.

W omawianym okresie obecność w mediach publicznych audycji radiowych i telewizyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym przedstawiała się następująco.

W 2009 r. audycje w języku białoruskim nadawał oddział terenowy TVP oraz rozgłoszenia regionalna z Białymstoku. W programie oddziału terenowego ukazywał się raz w tygodniu, w niedzielny poranek *Tydzień Białoruski*. W ubiegłym roku jednostkowe wydanie trwało 21 minut. Łącznie ukazało się 76 wydań tej audycji.

W programie Radia Białystok ukazywała się audycja *Pad znakam Pahoni*. Ukazywała się ona codziennie: w dni powszednie – w godzinach wieczornych, a niedzielę – rano. Jednostkowe wydanie trwało 15 minut, z wyjątkiem soboty i niedzieli, kiedy trwało 30 minut. Ponadto w programie Radia Białystok obecny był koncert życzeń w języku białoruskim *Pažadalnaja piesnia*. Ukazywał się on w każdą sobotę o godzinach wieczornych.

Audycje w języku kaszubskim nadawał oddział terenowy w Gdańsku (33,1 godz.) oraz rozgłoszenia regionalna w Gdańsku (105 godz.) i Koszalinie (29,3 godz.). W programie oddziału TVP ukazywał się w każdą niedzielę w godzinach porannych magazyn *Rodnó zemia* (52 wydania) oraz w każdy wtorek dwujęzyczny magazyn *Tede jo* (44 wydania). W programie Radia Gdańsk w niedzielny poranek oraz w nocy ukazywał się 50-minutowy *Magazyn Kaszubski*, a od poniedziałku do czwartku magazyn informacyjny *Klëka*, który w godzinach popołudniowych trwał 2 minuty (serwis informacyjny), a wieczorem 15 minut (magazyn, składający się z części informacyjnej i publicystycznej). Informowano w nim o udziale Kaszubów w życiu politycznym, społecznym i kulturalnym Pomorza. W programie radia Koszalin ukazywał się w każdą niedzielę 15-minutowy *Magazyn kaszubski* i 2-minutowy *Serwis Kaszubski* oraz w każdy piątek minutowa prognoza pogody po kaszubsku.

Audycje w języku litewskim miał w swoim programie oddział terenowy TVP i rozgłoszenia regionalna w Białymstoku. W programie telewizyjnym ukazywała się 4 razy

w miesiącu w niedzielne popołudnie audycja *Panorama Litewska*. W ubiegłym roku każde jej wydanie trwało 7 minut. Łącznie ukazało się 50 wydań tej audycji. Z kolei rozgłośnia radiowa nadawała 3 razy w tygodniu *Litewski magazyn*. Wydanie wtorkowe i czwartkowe trwało 15 minut, a niedzielne 30 minut. W dni powszednie audycja nadawana była w godzinach wieczornych, a w niedzielę bardzo wcześnie rano (6.30).

Dla mniejszości etnicznej łemkowskiej w programie rozgłośni regionalnej we Wrocławiu ukazywał się w każdą niedzielę w godzinach nocnych 30-minutowy magazyn informacyjno-publicystyczny *Sami swoi*.

Audycje w języku niemieckim oferował oddział terenowy TVP w Katowicach i Opolu oraz rozgłośnie radiowe w Katowicach, Olsztynie i Opolu. Najwięcej czasu na te audycje przeznaczyła rozgłośnia radiowa w Opolu. Oddział w Katowicach raz w tygodniu w godzinach porannych nadawał magazyn *Schlesien Journal*. W ubiegłym roku ukazały się 52 wydania tej audycji. W programie oddziału terenowego TVP w Opolu ukazywała się w godzinach porannych audycja *Schlesien Journal*. W ubiegłym roku ukazało się 108 wydań tej audycji wraz z powtórkami. Radio Katowice w ofercie programowej miało dwujęzyczny magazyn *Pojednanie i Przyszłość*. Ukazywał się on w każdy poniedziałek w godzinach wieczornych. W programie Radia Olsztyn ukazywała się w każdą niedzielę w godzinach wieczornych *Audycja dla mniejszości niemieckiej*. Redagowali ją członkowie Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej. Rozgłośnia regionalna w Opolu nadawała w każdą niedzielę w godzinach popołudniowych 45-minutową audycję *Nasz Heimat*. Audycje te wypełniły 104 godz. programu, tworzone były w języku niemieckim i polskim.

Dla mniejszości etnicznej romskiej audycje rozpowszechniał oddział terenowy TVP w Krakowie (2,8 godz.) oraz rozgłośnia regionalna w Koszalinie (17,4 godz.). W programie oddziału w Krakowie ukazywał się raz w miesiącu w godzinach porannych *Informator Romski* (w języku romskim). Łącznie ukazało się 10 wydań premierowych i 12 powtórzeń. W ubiegłym roku rozgłośnia w Koszalinie w każdą niedzielę i czwartek nadawała 10-minutowy *Magazyn romski*.

Audycje w języku rosyjskim w 2009 r. zajęły 2 godziny w programie rozpowszechnianym przez oddział terenowy TVP w Białymstoku. Audycja *Rosyjski Głos* ukazywała się raz w miesiącu w godzinach porannych w niedzielę. W ubiegłym roku

jednostkowe wydanie trwało 7 minut. Łącznie ukazało się 15 wydań tej audycji. Żadna z rozgłośni regionalnych nie rozpowszechniała audycji dla mniejszości rosyjskiej.

W 2009 r. cykliczne audycje w języku ukraińskim miał w swoim programie oddział terenowy TVP w Białymstoku i Olsztynie oraz rozgłośnie regionalne Polskiego Radia w Białymstoku, Koszalinie, Krakowie, Olsztynie, Rzeszowie oraz incydentalnie w Lublinie, Szczecinie i Wrocławiu. Oddział terenowy w Białymstoku miał w programie audycję *Przegląd Ukraiński*, która ukazywała się 4 razy w miesiącu w godzinach porannych w niedzielę. W ubiegłym roku ukazały się 74 wydania tej audycji. Z kolei oddział terenowy TVP w Olsztynie miał w programie 10-minutową audycję *Ukraińskie Wieści*, jej autorem był dziennikarz należący do mniejszości ukraińskiej. Audycja ukazywała się co 2 tygodnie we wtorki o godz. 18.00 i była powtarzana w środy. W czasie wakacji audycja została zawieszona, powtarzano jedynie najciekawsze wydania. Łącznie wyprodukowano 21 premierowych wydań tej audycji. W paśmie wspólnym programów regionalnych TVP INFO ukazywała się cykliczna audycja adresowana do mniejszości ukraińskiej *Telenowyny*. Tworzono ją w języku ukraińskim. Prezentowano w niej najnowsze informacje z różnych dziedzin życia mniejszości – od historii po problemy dnia codziennego. Audycje ukazywały się raz w miesiącu. W 2009 r. przeznaczono na nią 6, 2 godz. programu. We wrześniu 2009 r. zaprzestano rozpowszechniania *Telenowyn*. Po protestach audycja wróciła na antenę TVP INFO. Program trwający 12 minut emitowany jest obecnie raz w miesiącu (w każdą ostatnią sobotę miesiąca) o godzinie 14.45.

W ubiegłym roku rozgłośnia regionalna w Białymstoku nadawała 3 razy w tygodniu magazyn *Ukraińska Dumka*. Audycja w poniedziałek i środę trwała 15 minut, a w niedzielę 30. Rozgłośnia w Rzeszowie przeznaczyła na audycje adresowane do mniejszości ukraińskiej 141 godzin programu. W programie ukazywał się w każdy czwartek magazyn *Skrynia*. Poszczególne wydania audycji trwały, w zależności od miesiąca, od 40 do 55 minut. Od poniedziałku do czwartku ukazywał się w godzinach wieczornych 30-minutowy magazyn informacyjny *Wiadomości dla Ukraińców*. W pierwszą i trzecią niedzielę miesiąca ukazywała się w godzinach wieczornych audycja muzyczna *Z Karpackich hor*.

Rozgłośnia regionalna w Olsztynie audycje w języku ukraińskim nadaje od 1958 roku. Audycje te powstają we współpracy ze Związkiem Ukraińców w Polsce. W programie regionalnym audycja w języku ukraińskim nadawana była w każdą niedzielę w godz. 20.30 – 21.00. Od połowy stycznia 2001 roku dodatkowo z nadajnika w Miłkach koło Giżycka nadawane były codziennie adresowane do mniejszości ukraińskiej:

- magazyn informacyjny – od poniedziałku do soboty: 10.50 – 11.00

- magazyn publicystyczny – od poniedziałku do piątku: 18.10 – 18.30.

Z nadajnika w Miłkach nadano dodatkowo 139 godzin programu dla mniejszości ukraińskiej.

Audycje dla mniejszości ukraińskiej rozpowszechniała także rozgłośnia regionalna w Koszalinie. W programie ukazywały się w każdą niedzielę: pięciominutowy serwis i 15-minutowy magazyn ukraiński. Łącznie rozpowszechniono 35 godzin audycji. W Radiu Kraków ukazywała się audycja *Na wschód od zachodu*.

Udział audycji w językach mniejszościowych i języku regionalnym nadawanych w programach regionalnych Telewizji Polskiej SA w 2009 r.

Nazwa oddziału terenowego	Języki							Razem
	białoruski	kaszubski	litewski	niemiecki	romski	rosyjski	ukraiński	
	godz.							
Białystok	27,7		5,9			2	13,4	49
Gdańsk		33,1						33,1
Katowice				10,1				10,1
Kraków					2,8			2,8
Olsztyn							11,4	11,4
Opole				27				27
Rzeszów							0,7	0,7
Razem	27,7	33,1	5,9	37,1	2,8	2	25,5	134,1

Audycje adresowane do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym w rozgłoszeniach regionalnych PR w 2009 r.

Nazwa rozgłośni	Języki							Razem
	białoruski	kaszubski	litewski	łemkowski	niemiecki	romski	ukraiński	
	godz.							
Białystok	180		53				53	286
Gdańsk		105						105
Katowice					29,3			29,3
Koszalin		29,3				17,4	35,3	82
Kraków							17	17
Lublin							0,5	0,5

Olsztyn					22		26	48
Opole					104			104
Rzeszów							141	141
Szczecin					1		1	2
Warszawa	619							619
Wrocław				5			5	10
Razem	799	134,3	53	5	156,3	17,4	278,8	1443,8

b) (ii) że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów radiowych w językach regionalnych lub mniejszościowych

W uzupełnieniu do informacji przedstawionych w punkcie powyżej, należy wskazać, że zgodnie z przepisami art. 18 ust. 2 pkt 4 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego, a środkami tymi mogą być w szczególności dotacje celowe lub podmiotowe na wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości. Ponadto, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji prowadząc postępowania koncesyjne uwzględnia potrzeby zgłaszane przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. W tym zakresie należy wskazać koncesję wykonywaną przez Stowarzyszenie Ziemia Pucka z Władysławowa, której Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji udzieliła na rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą Radio Kaszëbë. Radio „Kaszëbë” jest niepubliczną stacją radiową, prezentującą program o charakterze uniwersalnym. W radiu dominują audycje o charakterze informacyjnym, publicystycznym, kulturalnym, rozrywkowym i edukacyjnym. Większość audycji rozgłośnia poświęca szeroko pojętej tematyce lokalnej. Ponadto, na antenie Radia „Kaszëbë” prezentowana jest twórczość muzyczna wykonywana w języku kaszubskim. W 2008 roku Radio „Kaszëbë” nadające dotychczas swój program ze stacji nadawczych w Gdyni i Gdańsku rozszerzyło zasięg nadawania o stację nadawczą w Kościerzynie. Liczba mieszkańców objętych zasięgiem programu wynosi obecnie 800 tys. i obejmuje następujące miasta: Gdańsk, Gdynia, Hel, Jastarnia, Kartuzy, Pruszcz Gdański, Puck, Reda, Rumia, Sopot, Wejherowo, Władysławowo, Kościerzyna oraz okoliczne wsie i gminy. Obecnie około

40 – 50 % audycji nadawanych na falach radia stanowią audycje prowadzone w języku regionalnym. Działalność radia jest wspierana ze środków Rządu Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto, z możliwości emisji audycji radiowych adresowanych do mniejszości korzysta trzech niepublicznych nadawców radiowych:

Białoruskie Radio „Racja” jest niepubliczną stacją radiową nadającą program w języku białoruskim. Swoje audycje stacja kieruje do mniejszości białoruskiej w Polsce oraz do obywateli Republiki Białorusi. Na antenie dominują informacje, publicystyka, audycje o charakterze społeczno-kulturalnym oraz muzyka. Stacja nadawała swój program w latach 1999 – 2002. W 2002 r. radio zawiesiło emisję z przyczyn finansowych. Ponownie nadawanie audycji rozpoczęto w lutym 2006 r. Działalność radia jest wspierana ze środków budżetu państwa. W dniu 3 czerwca 2009 roku „Białoruskie Centrum Informacyjne” Sp. z o.o. otrzymało koncesję na kolejne 10 lat na rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą „Białoruskie Radio Racja”. Jego program rozpowszechniany jest obecnie ze stacji nadawczych w Białymstoku i Białej Podlaskiej. Białoruskie Centrum Informacyjne Sp. z o.o. w celu rozszerzenia zasięgu nadawania i poprawienia jakości nadawania programu złożyło wnioski o podwyższenie mocy stacji nadawczej w Białymstoku, co pozwoli zwiększyć zasięg stacji o ok. 130 tys. osób. Obecnie liczba mieszkańców w zasięgu programu wynosi 815 tys. i obejmuje następujące miasta po stronie polskiej granicy z Białorusią: Biała Podlaska, Białystok, Biała Piska, Bielsk Podlaski, Choroszcz, Czarna Białostocka, Goniądz, Jedwabne, Kleszczele, Knyszyn, Łapy, Mońki, Rajgród, Sokółka, Stawiski, Suchowola, Supraśl, Suraz, Szczuczyn, Tykocin, Wasilków Zabłudów oraz okoliczne wsie i gminy. W roku 2009 na falach radia w ramach codziennego programu emitowanego w języku białoruskim nadawano 5 cyklicznych bloków programowych adresowanych wyłącznie do mniejszości białoruskiej (Podlaski tydzień, Podlaski koncert życzeń, Kultura bez granic, Audycja kulturalna dla młodzieży, Bajki dla dzieci). Łączny czas trwania wymienionych audycji wyniósł ponad 250 godzin. Radio „Racja” nadaje w języku białoruskim.

Ponadto, na antenie prywatnego Radia „Vanessa” ukazują się dwie audycje skierowane do mniejszości niemieckiej. Audycja *Die deutsche stimme aus Ratibor* skierowana jest do starszej generacji słuchaczy. Program zawiera reportaże z życia mniejszości niemieckiej, wiadomości lokalne, życzenia i muzykę. Druga z audycji to magazyn skierowany do młodzieży – *Mittendrin*. Audycja zajmuje się aktualnymi sprawami z życia młodzieży należącej do mniejszości. Audycje te realizują osoby związane z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Niemców Województwa Śląskiego. Autorzy audycji wnoszą Radiu „Vanessa” opłatę za ich emisję. Z budżetu państwa udzielane jest wsparcie finansowe związane z przygotowaniem i produkcją obu wspomnianych audycji. W dniu 7 sierpnia 2009 roku

„Radio Vanessa Sp. z o.o. otrzymało koncesję na kolejne 10 lat. Program rozpowszechniany jest ze stacji w miejscowości Strzybnik k/ Raciborza. Liczba mieszkańców objętych zasięgiem programu wynosi 124 tys. i obejmuje następujące miasta: Baborów, Kietrz, Krzanowice, Kuźnia Raciborska, Racibórz oraz okoliczne wsie i gminy. Audycje nadawane są w języku niemieckim.

Niemieckojęzyczne audycje emitowane są również na falach Radia „Park FM” z Kędzierzyna-Koźła. Na antenie tego radia nadawana jest raz w tygodniu godzinna audycja w języku niemieckim „Kaffeeklatsch” współtworzona przez organizacje mniejszości niemieckiej. Od 2009 roku koszty przygotowania audycji wspierane są finansowo z budżetu Państwa.

c) (ii) że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów telewizyjnych w językach regionalnych lub mniejszościowych ,

Z informacji przekazanych przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji wynika, że nie wpłynął do niej żaden wniosek o udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programu telewizyjnego nadawanego w języku mniejszości narodowej, etnicznej lub w języku regionalnym.

d) że zachęcą do produkcji i dystrybucji utworów dźwiękowych i audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych lub ułatwią taką produkcję i dystrybucję,

e) (i) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie lub utrzymanie co najmniej jednej gazety w językach regionalnych lub mniejszościowych

f) (ii) że zastosują istniejące środki pomocy finansowej także w odniesieniu do produkcji audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych,

W odniesieniu do postanowień ujętych w art. 11 ust. 1 pkt d, e (i), f (ii) należy wskazać, że zgodnie z przepisami art. 18 ust. 2 pkt 3 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego, a środkami tymi mogą być w szczególności dotacje celowe lub podmiotowe na wydawanie

książek, czasopism, periodyków i druków ulotnych w językach mniejszości lub w języku polskim, w postaci drukowanej oraz w innych technikach zapisu obrazu i dźwięku.

Kompetencje w zakresie dotowania zadań związanych z kulturą oraz językiem mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym należą do ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, którym obecnie jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji dba o to, aby każda z mniejszości narodowych i etnicznych mogła korzystać przynajmniej z jednego własnego czasopisma (w języku ojczystym lub polskim, przy czym preferowane są pisma w języku ojczystym). Niektóre mniejszości wydają więcej niż jedno czasopismo. Prawie wszystkie czasopisma mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym dotowane są z budżetu państwa. W roku 2008 z budżetu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazano kwotę 3.485.657 zł na wsparcie wydawania 38 tytułów. W roku 2009 na wydawanie 37 periodyków przeznaczono z budżetu MSWiA kwotę 3.406.944 zł. W roku 2010 przekazano kwotę 3.714.520 zł na wydawanie 36 tytułów.

Tytuły najważniejszych czasopism poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym zostały wymienione poniżej:

Mniejszość białoruska – Niwa” – tygodnik, „Czasopis” – miesięcznik, „Bielski Hostinec” – kwartalnik, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” – półrocznik, „Termapiły” – rocznik.

Mniejszość czeska – „Kalendarz Zelowski – rocznik społeczno-kulturalny czesko-braterskiej parafii ewangelicko-reformowanej w Zelowie”.

Mniejszość karaimska – „Awazymyz” – ukazuje się 3 razy do roku.

Mniejszość litewska – „Aušra” – dwutygodnik, „Aušrelė” – miesięcznik dla dzieci, „Šaltinis” – kwartalnik.

Mniejszość łemkowska – „Besida” – kwartalnik, „Watra” – kwartalnik, „Rocznik Ruskiej Bursy”- rocznik, „Łemkowska Storinka” – dodatek do ukraińskiego tygodnika „Nasze Słowo”.

Mniejszość niemiecka – „Schlesisches Wochenblatt“ – tygodnik, „Mitteilungsblatt“ – miesięcznik, „Masurische Storchenpost“ – miesięcznik, „Zeszyty Edukacji Kulturalnej-Heft für Kultur und Bildung“- kwartalnik.

Mniejszość ormiańska – „Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego” – kwartalnik.

Mniejszość romska – „Dialog – Pheniben” – miesięcznik, „Rrom po Drom” – dwumiesięcznik, „Romano Atmo” – dwumiesięcznik.

Mniejszość słowacka – „Život” – miesięcznik.

Mniejszość tatarska – „Gazeta Tatarska” – kwartalnik.

Mniejszość ukraińska – „Nasze Słowo” – tygodnik, „Nad Buhom i Narwoju” – dwumiesięcznik.

Mniejszość żydowska – „Dos Jidisze Wort – Słowo Żydowskie” – dwutygodnik, „Midrasz” – miesięcznik.

Spółeczność posługująca się językiem regionalnym – „Pomerania” – miesięcznik.

g) że będą wspierały szkolenie dziennikarzy i innych pracowników mediów posługujących się językami regionalnymi lub mniejszościowymi.

Na wielu uniwersytetach oraz w szkołach wyższych w Polsce istnieje możliwość podjęcia studiów na kierunku – dziennikarstwo. Absolwenci wspomnianego kierunku pracują także w mediach posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym. Ponadto, warto przypomnieć o możliwości odbycia warsztatów z dziennikarstwa etnicznego w ramach studiów na kierunku filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim.

- 2. Strony zobowiązują się, że zagwarantują wolność bezpośredniego odbioru transmisji radiowych i telewizyjnych z państw sąsiednich w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka regionalnego lub mniejszościowego i nie będą sprzeciwiały się retransmisjom audycji radiowych i telewizyjnych w takim języku z państw sąsiednich. Ponadto Strony zobowiązują się, że zapewnią, by nie nakładano żadnych ograniczeń na swobodę wypowiedzi i swobodny przepływ informacji w mediach drukowanych w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka regionalnego lub mniejszościowego. Ponieważ korzystanie z wyżej wymienionych wolności pociąga za sobą obowiązki, może podlegać ono takim wymaganiom formalnym, warunkom, ograniczeniom lub karom, które przewiduje prawo i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym, leżą w interesie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej bądź bezpieczeństwa publicznego, ze względu na konieczność zapobieżenia niepokojom lub przestępczości, ochronie zdrowia i moralności, ochronie reputacji i praw innych osób, zapobieganiu ujawniania informacji otrzymanych jako poufne, lub utrzymaniu autorytetu i bezstronności sądownictwa.*

Wolność odbioru transmisji z państw sąsiednich w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka mniejszościowego gwarantuje ustawa

o radiofonii i telewizji. Zgodnie z treścią art. 1 ust. 2: „Odbiór programów krajowych i zagranicznych przeznaczonych przez nadawców do powszechnego odbioru jest wolny, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa”.

Warto także zauważyć, że wolność otrzymywania i przekazywania informacji w języku mniejszości narodowych i etnicznych wynika z art. 54 Konstytucji, dotyczącego wolności słowa i prasy. Należy także zwrócić uwagę, że prawo do rozpowszechniania i wymiany informacji w języku ojczystym zawarte zostało w traktatach, które Polska podpisała z: Republiką Federalną Niemiec, Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną, Ukrainą, Republiką Białorusi oraz Republiką Litewską.

3. Strony zobowiązują się do zapewnienia, by interesy użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych były reprezentowane lub uwzględniane w takich organach, jakie mogą zostać ustanowione zgodnie z prawem, jednocześnie odpowiadając za zagwarantowanie wolności i pluralizmu mediów.

Wprowadzone do ustawy o radiofonii i telewizji zmiany polegały także na dodaniu przepisu dotyczącego udziału przedstawicieli mniejszości w radach programowych publicznej radiofonii i telewizji. Przepisy ustawy stanowią, że powołując rady programowe oddziałów publicznego radia i telewizji emitujących programy w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, dyrektorzy oddziałów uwzględnią kandydatów zgłaszanych przez organizacje społeczne tych mniejszości oraz społeczności. Rady programowe działające w mediach publicznych, zgodnie z ustawą o radiofonii i telewizji powoływane są na kadencję trwającą 4 lata. Podczas wyborów, przeprowadzonych na kadencję trwającą w latach 2008-2012, do Rady Programowej Radia Rzeszów SA Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji powołała Michała Pulkowskiego, rekomendowanego przez Związek Ukraińców w Polsce oraz Romana Radziwonowicza do Rady Programowej Radia Koszalin SA, również reprezentującego Związek Ukraińców w Polsce.

Art. 12

Działania kulturalne i obiekty kultury

1. W odniesieniu do działań i obiektów kulturalnych – a w szczególności bibliotek, bibliotek wideo, ośrodków kulturalnych, muzeów, archiwów, stowarzyszeń, teatrów i kin, jak również dzieł literackich i filmowych, powszechnych form ekspresji kulturalnej, festiwali i organizacji kulturalnych, włączając między innymi zastosowanie nowych technologii – Strony zobowiązują się, na terytoriach, na których

takie języki są używane, i w stopniu, w jakim władze publiczne są kompetentne, posiadają prawo lub odgrywają rolę w tej dziedzinie:

- a) popierać formy wyrazu i inicjatywy właściwe językom regionalnym lub mniejszościowym i promować różne formy dostępu do dzieł tworzonych w tych językach,*
 - b) wspierać różne formy dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w językach regionalnych lub mniejszościowych poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych,*
 - c) wspierać dostęp w językach regionalnych lub mniejszościowych do dzieł tworzonych w innych językach poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych,*
 - d) zapewniać, by organy odpowiedzialne za organizację i popieranie różnych rodzajów działań kulturalnych uwzględniały w odpowiednim wymiarze wykorzystanie znajomości i użytkowania regionalnych lub mniejszościowych języków i kultur w przedsięwzięciach, które są przez nie inicjowane lub którym udzielają one wsparcia,*
 - e) promować rozwiązania zapewniające, aby organy odpowiedzialne za organizację i wspieranie różnych rodzajów działań kulturalnych miały do swojej dyspozycji pracowników posiadających pełną znajomość odpowiedniego języka regionalnego lub mniejszościowego, jak również języka (języków) pozostałej części ludności,*
 - f) zachęcać do bezpośredniego udziału przedstawicieli użytkowników danego języka regionalnego lub mniejszościowego podczas tworzenia obiektów i planowania działań kulturalnych,*
 - g) popierać lub ułatwiać tworzenie instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, przechowywanie kopii i prezentację lub publikację dzieł powstałych w językach regionalnych lub mniejszościowych,*
- 2. W odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, zezwalać, popierać lub zapewniać odpowiednie działania i ośrodki kulturalne, zgodnie z ustępem poprzedzającym.*

Postanowienia ujęte w art. 12 ust. 1 pkt a, b, c, d, e, f, g i ust. 2 Karty, dotyczące działalności kulturalnej, są realizowane na podstawie art. 35 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Gwarantuje on obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych

i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów oraz tradycji własnej kultury. Osoby posługujące się językami mniejszości narodowych i etnicznych mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej. Uszczegółowienie wspomnianych kwestii wraz ze wskazaniem źródeł finansowania działalności kulturalnej mniejszości znalazło odzwierciedlenie w art. 18 i art. 20 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, które nakładają na organy władzy publicznej obowiązek podejmowania odpowiednich środków mających na celu wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz ich języka, a także zachowania i rozwoju języka regionalnego, o czym była mowa w punkcie dotyczącym realizacji postanowień art. 11 Karty.

Ustawa określa dziesięć grup zadań, na które mogą być przekazywane dotacje. Są to:

- 1) działalność instytucji kulturalnych, ruchu artystycznego i twórczości mniejszości oraz imprez artystycznych mających istotne znaczenie dla kultury mniejszości;
- 2) inwestycje służące zachowaniu tożsamości kulturowej mniejszości;
- 3) wydawanie książek, czasopism, periodyków i druków ulotnych w językach mniejszości lub w języku polskim, w postaci drukowanej oraz w innych technikach zapisu obrazu i dźwięku;
- 4) wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości;
- 5) ochronę miejsc związanych z kulturą mniejszości;
- 6) działalność świetlicową;
- 7) prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości;
- 8) edukację dzieci i młodzieży realizowaną w różnych formach;
- 9) propagowanie wiedzy o mniejszościach;
- 10) inne programy mające na celu wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz programy wspierające integrację obywatelską mniejszości.

Należy podkreślić, że poza dotacjami celowymi na realizację zadań, o których mowa powyżej, istnieje możliwość przekazywania z budżetu państwa, dotacji na inwestycje oraz dotacji podmiotowych. Dotacje podmiotowe mogą być przyznawane organizacjom mniejszości narodowych i etnicznych oraz organizacjom społeczności posługującej się językiem regionalnym, a także instytucjom kulturalnym mającym istotne znaczenie dla

kultury mniejszości. W przypadku dotacji udzielanych na realizację wymienionych wyżej zadań, preferowane są organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz organizacje społeczności posługującej się językiem regionalnym. Warto także wskazać, że dotacje mogą być przyznawane na zadania realizowane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dotyczy to działalności instytucji kulturalnych, ruchu artystycznego i twórczości mniejszości oraz imprez artystycznych mających istotne znaczenie dla kultury mniejszości, a także edukacji dzieci i młodzieży, realizowanych na terytorium państw europejskich, z którymi dana mniejszość narodowa lub etniczna jest związana kulturowo i historycznie.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji corocznie ogłasza zasady postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji. Należy zwrócić uwagę, że przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym uczestniczą w wypracowywaniu wspomnianych zasad za pośrednictwem Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Wysokość środków budżetowych przekazywanych na realizację zadań służących ochronie, zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego utrzymywała się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie.

Poniżej znajduje się zestawienie, które zawiera łączne kwoty przekazywane poszczególnym mniejszościom z budżetu państwa w latach 2009 – 2010 na realizację wszystkich wymienionych powyżej zadań, w tym zadań służących zachowaniu i rozwojowi języków mniejszości oraz języka regionalnego.

Dotacje na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, ich języka oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego						
Mniejszość narodowa lub etniczna lub społeczność posługująca się językiem regionalnym	2009 r.			2010 r.		
	Dotacje celowe	Dotacje celowe przeznaczone na inwestycje	Dotacje podmiotowe	Dotacje celowe	Dotacje celowe przeznaczone na inwestycje	Dotacje podmiotowe
Białoruska	1.764.572,74	314.000	62.054	1.749.556	360.000	108.002,67
Czeska	-	-	-	-	-	-
Karaïmska	30.645	-	8.355,84	37.970	-	-

Litewska	422.120	1.500.000	183.968	437.600	1.840.000	168.712
Lemkowska	784.200	527.998,58	106.400	746.500	150.998,85	106.510
Niemiecka	1.100.953,68	48.000	547.860,96	1.153.110	-	475.700
Ormiańska	136.120	-	18.914	160.800	140.000	17.760
Romska	807.500 ³	-	100.683	428.750	-	70.544
Rosyjska	80.260	-	12.760	81.800	-	10.300
Słowacka	345.000	350.000	35.000	350.000	500.000	30.000
Tatarska	59.950	-	-	66.000	-	-
Ukraińska	1.400.800 ⁴	90.000	212.800	1.308.400	160.000	210.800
Żydowska	694.006	-	183.260	711.300	-	129.000
Język kaszubski	751.050 ⁵	474.000	177.944	685.700	408.965,52	160.000
Promocja	-	-	-	13.000	-	-
SUMA	8.377.177,42	3.303.998,58	1.649.999,80	7.930.486	3.559.964,37	1.487.328,67

Należy zauważyć, że tabele te nie uwzględniają środków, z których osoby posługujące się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym korzystają na ogólnych zasadach (są to wyłącznie dodatkowe kwoty związane z podtrzymywaniem tożsamości kulturowej mniejszości lub ochroną języka). Należy również wskazać, że powyższe dane obejmują jedynie środki przekazywane z budżetu państwa, nie obejmują natomiast środków wydatkowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

3. Strony zobowiązują się do odpowiedniego uwzględnienia, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, języków regionalnych lub mniejszościowych i kultur, którym one odpowiadają.

Informacje dotyczące realizacji wymienionego powyżej postanowienia zostały przedstawione w punkcie dotyczącym realizacji art. 14 Karty.

Art. 13

Życie gospodarcze i społeczne

1. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w całym kraju:

³ W tym 50.000 zł przekazane z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

⁴ W tym 100.000 zł przekazane z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

⁵ W tym 77.150 przekazane z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- b) zabronić umieszczania w wewnętrznych przepisach przedsiębiorstw i dokumentach prywatnych jakichkolwiek klauzul wykluczających lub ograniczających stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych, przynajmniej pomiędzy użytkownikami tego samego języka,*
- c) sprzeciwiać się praktykom, których celem jest zniechęcanie do stosowania języków regionalnych lub mniejszościowych w związku z działaniami gospodarczymi lub społecznymi,*
- d) ułatwiać lub popierać stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych innymi metodami niż te, które zostały wymienione w powyższych punktach.*

Przepisy art. 13 ust. 1 pkt b, c i d realizowane są w Polsce na podstawie art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym:

- 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.*
- 2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.*

Ponadto należy wskazać, że w odniesieniu do obrotu z udziałem konsumentów oraz przy wykonywaniu przepisów z zakresu prawa pracy, ma zastosowanie art. 8 ust. 1, 1 a i 1 b ustawy o języku polskim, zgodnie z którym dokumenty we wspomnianym zakresie, w tym w szczególności umowy z udziałem konsumentów i umowy z zakresu prawa pracy, sporządza się w języku polskim, przy zastrzeżeniu, że dokumenty te mogą być jednocześnie sporządzone w wersji lub wersjach obcojęzycznych. Podstawą ich wykładni jest wersja w języku polskim, jeżeli osoba świadcząca pracę lub konsument są obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto, umowa o pracę lub inny dokument wynikający z zakresu prawa pracy, a także umowa, której stroną jest konsument lub inne niż umowa dokumenty stosowane w obrocie z udziałem konsumentów, mogą być sporządzone w języku obcym na wniosek osoby świadczącej pracę lub konsumenta, władających tym językiem, niebędących obywatelami polskimi, pouczonych uprzednio o prawie do sporządzenia umowy lub innego dokumentu w języku polskim.

- 2. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w stopniu, w jakim władze publiczne posiadają kompetencje, na terytorium, na którym są używane języki regionalne lub mniejszościowe, i w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe:*

b) w sektorach gospodarczych i społecznych, pozostających bezpośrednio pod ich kontrolą (sektor publiczny), zorganizować działania promujące używanie języków regionalnych lub mniejszościowych

Przepis wymienionego wyżej artykułu realizowany jest w oparciu o ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Przepis art. 21 ust. 2 pkt 4 wymienionej ostatnio ustawy stanowi, że minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych upowszechnia wiedzę na temat mniejszości oraz ich kultury, a także inicjuje badania nad sytuacją mniejszości, w tym w zakresie dyskryminacji, wynikającej z przynależności do mniejszości, przejawów tej dyskryminacji oraz metod i strategii przeciwdziałania jej występowaniu. Wskazany powyżej przepis ma również zastosowanie wobec języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji realizuje wspomniany przepis poprzez organizowanie konferencji oraz szkoleń dla pracowników administracji publicznej w zakresie używania języków mniejszościowych. Ponadto, w 2008 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadania pn. „Zadanie służące promowaniu używania przed organami gminy języka mniejszości lub języka regionalnego jako języka pomocniczego oraz używaniu dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w języku mniejszości lub w języku regionalnym”.

Art. 14

Wymiana transgraniczna

Strony zobowiązują się:

- a) do zastosowania istniejących umów dwustronnych lub wielostronnych, które wiążą je z państwami, w których ten sam język jest używany w identycznej lub podobnej formie, lub, o ile będzie to konieczne, do podjęcia starań o zawarcie takich umów, w taki sposób, aby sprzyjać kontaktom pomiędzy użytkownikami tego samego języka w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji, informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego,*
- b) dla korzyści języków regionalnych lub mniejszościowych, do ułatwiania lub popierania współpracy transgranicznej, w szczególności pomiędzy władzami regionalnymi lub lokalnymi, na których terytorium ten sam język jest używany w formie identycznej lub podobnej.*

Postanowienia art. 14 pkt a i b Karty realizowane są w oparciu o szereg umów dwustronnych, które zostały zawarte pomiędzy Rzeczpospolitą Polską oraz państwami,

w których języki mniejszościowe używane są w identycznej lub podobnej formie. Na mocy wspomnianych umów zagwarantowano możliwość utrzymywania kontaktów pomiędzy użytkownikami języków mniejszościowych w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji, informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego, a także możliwość rozwoju współpracy transgranicznej. Do działań objętych wymienionymi powyżej umowami należą m. in. działania związane z przygotowaniem programów nauczania, podręczników oraz pomocy dydaktycznych z zakresu nauczania języka mniejszości, literatury, kultury, historii i geografii, wspieranie instytucji prowadzących działalność wydawniczą w językach mniejszości, wymianę studentów oraz nauczycieli języków mniejszości, sprzyjanie zachowaniu więzi kulturowych osób należących do mniejszości z użytkownikami tego samego języka zamieszkującymi na terytorium państwa drugiej strony, wymiana informacji dotycząca systemów edukacji, planów i ich kierunków reformowania, popieranie bezpośredniej współpracy pomiędzy szkołami, w szczególności w rejonach przygranicznych, udzielanie pomocy metodycznej oraz organizowanie kursów doskonalenia nauczycieli, realizacja wspólnych przedsięwzięć oświatowych i badawczych, popieranie bezpośrednich kontaktów pomiędzy grupami społecznymi i stowarzyszeniami, takim jak stowarzyszenia kulturalne, związki twórcze, organizowanie wspólnych imprez naukowych.

Ramy prawne współpracy Rzeczypospolitej Polskiej oraz państw, w których języki mniejszości są używane w identycznej lub podobnej formie tworzą:

Umowy zawarte z Republiką Białorusi:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Warszawie dnia 23 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 118, poz. 527);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 27 listopada 1995 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 76, poz. 365);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o uznaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, równoważności stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, sporządzona w Warszawie dnia 28 kwietnia 2005 r. (M. P. z 2006 r. Nr 26, poz. 288);

Umowy zawarte z Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną (obowiązujące obecnie w stosunkach z Republiką Czeską i z Republiką Słowacką):

- Układ między Rzeczpospolitą Polską a Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy, sporządzony w Krakowie dnia 6 października 1991 r. (Dz. U. z 1992 r. Nr 59, poz. 296);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy kulturalnej, oświatowej i naukowej, sporządzona w Bratysławie dnia 23 marca 2000 r. (M. P. z 2002 r. Nr 6, poz. 123);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o wzajemnym uznawaniu okresów studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu i nadaniu stopni i tytułów uzyskanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Słowackiej, sporządzona w Warszawie dnia 18 lipca 2005 r. (M. P. z 2006 r. Nr 14, poz. 187);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie kultury, szkolnictwa i nauki, podpisana w Pradze dnia 30 września 2003 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 244, poz. 2449);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o wzajemnym uznawaniu okresów studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu i nadaniu stopni i tytułów uzyskanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Czeskiej, sporządzona w Pradze dnia 16 stycznia 2006 r. (M. P. z 2008 r. nr 81, poz. 709);

Umowy zawarte z Republiką Litewską:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Wilnie dnia 26 kwietnia 1994 r. (Dz. U. 1995 r. Nr 15, poz. 71);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie kultury, oświaty i nauki, sporządzona w Wilnie dnia 17 grudnia 1998 r. (M. P. z 2002 r. Nr 31, poz. 491);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o Polsko-Litewskim Funduszu Wymiany Młodzieży, podpisana w Płocku dnia 1 czerwca 2007 r. (M. P. z 2007 r. Nr 91, poz. 990);

Umowy zawarte z Republiką Federalną Niemiec:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Bonn dnia 17 czerwca 1991 r. (Dz. U. z 1992 r., Nr 14, poz. 56);

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy kulturalnej, sporządzona w Bonn dnia 14 lipca 1997 r. (Dz. U. z 1999 r., Nr 39, po. 379);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o uznaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, sporządzona w Warszawie dnia 23 lipca 1997 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 92, poz. 584);
- Umowa między Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Nauki, Badań i Kultury Kraju Związkowego Brandenburgii w sprawie Collegium Polonicum w Słubicach, sporządzona w Warszawie dnia 2 października 2002 r. (M. P. z 2003 r. Nr 43, poz. 647);

Umowy zawarte z Federacją Rosyjską:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Moskwie dnia 22 maja 1992 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 291);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 25 sierpnia 1993 r. (Dz. U. z 1994 r. Nr 36, poz. 133);
- Porozumienie między Ministrem Edukacji Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Edukacji i Nauki Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie edukacji, podpisane w Moskwie dnia 28 października 2005 r. (M. P. z 2006 r. Nr 10, poz. 132);

Umowy zawarte Ukrainą:

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy, sporządzony w Warszawie dnia 18 maja 1992 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 125, poz. 573);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Kijowie dnia 21 stycznia 1997 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 3, poz. 29).

W traktatach o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy zawartych między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską, Ukrainą, Republiką Białorusi, Federacją Rosyjską, Czeską i Słowacką Republiką Federacyjną oraz Republiką Federalną Niemiec znalazły się także zapisy dotyczące wzajemnie korzystnej współpracy między gminami,

miastami i innymi jednostkami administracyjno – terytorialnymi oraz regionami w szczególności na obszarach przygranicznych.

Wykaz wybranych przepisów prawnych zawartych we wspomnianych umowach dwustronnych przedstawia załącznik nr 4 do Raportu.

ZAKOŃCZENIE

Ratyfikacja Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych stanowi potwierdzenie, że Rzeczpospolita Polska jest zainteresowana zachowaniem i rozwojem języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

Stworzenie użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego możliwości wyboru postanowień Karty, do których stosowania zobowiązała się Rzeczpospolita Polska jest dowodem, że rząd polski uważnie wsłuchuje się w głosy swoich obywateli, reprezentujących społeczności posługujące się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym.

Rzeczpospolita Polska opiera swoją politykę, ustawodawstwo oraz praktykę na celach i zasadach zawartych w art. 7 Karty, podejmuje działania służące promowaniu używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu publicznym. Osobom posługującym się językami mniejszości narodowych i etnicznych oraz językiem regionalnym zapewnia możliwość korzystania m.in. z prawa do stosowania języków mniejszościowych w kontaktach z władzami lokalnymi, prawa do wprowadzania dodatkowych tradycyjnych nazw ulic, miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości oraz w języku regionalnym, prawa do nauki języków oraz w językach mniejszości, a także używania wspomnianych języków w radiofonii i telewizji. Warto również podkreślić, że Rzeczpospolita Polska przekazuje co roku środki finansowe na realizację zadań służących zachowaniu i rozwojowi języków mniejszości oraz języka regionalnego, a także zapewnia użytkownikom języków mniejszościowych możliwość oddziaływania na sprawy, które ich dotyczą, głównie za pośrednictwem Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Przed Polską pozostaje jeszcze szereg działań, które umożliwią osobom posługującym się językami mniejszościowymi, pełne korzystanie z przysługujących im praw językowych, m.in. w zakresie zachęcania do tworzenia stacji radiowych i kanałów telewizyjnych w językach mniejszości oraz w języku regionalnym, zapewnienia efektywnego doradztwa metodycznego dla nauczycieli języków mniejszościowych, a także wypracowania modelu funkcjonowania filologii mniejszościowych.